Контрольный экземпляр

Массо а мехкий пролетареш, віашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ◆ ЕРА, 7 ИЮЛЬ, 1983 ШУ. ◆ № 81 (6803). ◆ Мах 3 кап.

ВАХАРА НИКЪ ХАРЖАР

Чакхъяьлла школашкара экзаменаш. Юкъера школаш яьха баьнараш итт шера шоашта хьийхача, кхетам тийнича, дикадар а во дар а шоашца дийкъача хьехархошца Iадика йийцай. ХьатIаьттай вахара никъ лаха беза бехктокхаме ха. Эзараш болча кIаьнкаштел йоIигаштел вай мехка шоай наIараш шерра хьайийллай дешара заведенеш, заводаш, фабрикаш, колхозаш, совхозаш. Школа яьккхача хIаранена бокъо енна шийн вахар дIаходахьара бола никъ харжа. Из бокъо царна енна Сийлахьболкхача Октябро, из дIачIоагIъяь а дунен тIа эггара демократичнегIа йолча СССР Конституце тIа, из чакхъяхара хаддаза йоахо ю Коммунистически парте.

Деша ваха, балха отта моттиг яц яха дош отташ дац кагирхошта хьалхашка. Вай республике лоархIаш а сий деш а ба мехкдаьттахочун, из чакхдоахачун, химика, машинашъечун, гIишлош хьалъечун, наькъаш дехачун, ялташ кхедечун, хьайбаш леладечун болх. Уж профессеш караерзае йиш я профессионально-технически училищашка вай республике а мехка кхыча городашка а.

Кагий нахи мехкарийн торо йолаш ба болхлой кийчбара башха-дика традицеш йолча Грознерча къахьегама коллективашта юкъе а баха юкъарчал доашаш производстве болх бе. Укхаза опыт йолча мастераша-хьехамчаша кулгал а деш дукхаезаеча профессеш Iомаярал совгIа цар чакхйоакхаргъа идейно-политически кхера йола дика школе.

КПСС Нохч-ГIалгIай обкома IX пленуме белгалдаь ма хиллара болхлой профессионально кийчбара а царна кхетам балара а дика школа а хинна дIаэттай дукхача къамех болча наха болх беш йола мединструментий Гудермесски, Назрановски «Электроинструмент» яхача заводий, буруз тохара болхий Малгобекски управлене, «Шелковский» госплемзавода, кхыйола дукха коллективаш. Цу коллективашка къахьегиьга шоай сийлен гIулакх дархIа доагIа тахан вахара никъ хоржача хана баьха гевал Iомае дага болча кагирхоша.

ХIана вай мехка шерра боаржабаь беш ба Клечан програмна кхоачашъяра тIехьара болх. Из парте, деррингача советски халкъа гIулакх да. ЧоагIа могаде а хьаллаца а доагIа гIулакх да школаш йистеяьха кагий нахи мехкарийн шоай дайи ноанойн къахьегаш болча колхозашка, совхозашка болх бе лаьрхIа хилар. Царех дукхагIа бараш школе дешаш болча хана а кхашка, фермашка, школьни участкашка юртбоахама культураш хьалхееш, хьайбашта гIулакх деш хиннаб.

Хувцадуш латт юртарча къахьегама хьисап. Юрта боахама тIа-тIа дукхагIа хьежаю хIанзара, болх аттача боаккхаш йола машинаш, трактораш, комбайнаш, фермашка механизаця еш латт. Къахьегам аттача баккхерал совгIа хьаккоаллаш да сакъердане, наргIате салаIара дола хьалаш а. Башха-дика хьайбаш леладу комплексаш хьалгIаьнай Назрановски района совхозашка, Сунженски района колхозашка. Укхаза долаш да къахьега а салаIа а мел эшар. Юрташка хьалдеш да наха чубаха цIенош, социально-бытовой гIирсаш. Юрташ тIа-тIа тара лесташ йоагIа городашта.

Промышленни предприятешка, колхозашка, совхозашка, гIишлошъеча интернациональни коллективашка къахьега болабеннача кагийча наьхен мехкарийн йоккха торо а шоай дешар техникумашка, лакхерча дешара заведенешка заочно дIаходахьа. Предприятеша, колхозаша, совхозаша шоай стипендиаташ ухийт вузашка, дешаш бараштa льготаш тел, болх бе а деша а аьттув хургбола хьалаш кхолл.

Дукха ба лакхерча дешара заведенешка, техникумашка очно деша безам бараш а. Царна а шерра хьабийлла ба никъ. Вай республике мехкдаьтта, педагогически институт, паччахьалкхен университет, 14 юкъера лаьрхIа дешара заведени я. Цул совгIа, РСФСР лакхерча дешара заведенешка конкурсах йоаца моттигаш къовстаьй Нохч-ГIалгIайчела Iо а баь юкъера школа йистеяьхарех бола кагирхой деша бахийта. Уж халкъа депутатий районни Советий исполкомаша хьежабергба экзаменаш дIаяла.

Ховш ма хиллара, вузашка а техникумашка а экзаменаш дIаяла віаштIехь ца доалаш бусараш а хилац кIезига. Цу хана веха хьоаза цхьаккха бахьан дац. Царна а шерра хьайийлла я профессионально-технически училищай а промышленни предприятей а наIараш. Бакъда, моттигаш нийслу е дешаш а е болх беш а боацаш кагирхой лелаш. Укхаза боккха бехктокхам тIебуж цар даьшта-ноаношта, уж арахийцача школашта, халкъа депутатий моттигерча Советашта. Цар де мех доагIар де деза школа яьккха цхьаккха а саг дешаш е болх беш воацаш ца хилийтара.

Цхьаболча даьша-ноаноша школа яьккха даьнна шоай бераш договорах болх бе кхуза кхыча моттигашка. Iинь-пхе бетта сабелгало яьча деза боад къовлабаллалца хIара дешна болх а бий дикка ахча а даьккхе цIабоагIа. Цу ахчо дицдоийт царна шоай берий кхоаненна шоаш мел ае ду. Цу гIулакхага ваьнна саг цхьан мотте дIа а этта къахьега, дIахо деша безам болаш хилац. ХIаьта «дIаьха сомаш» доаха моттигаш йоацаш кисача фу дергда а ца хоаш корзагIа воал, хIаьта цхьабараш къоалаш де, харцахьара гIулакхаш де болалу. Из гIулакх гаьна даьлча бала хул даьшта-ноаношта а боазам-белам баракта а.

Вахача наха юкъе кхетам болх беча политинформатораша, лектораша, докладчикаша, партий Советий исполкомаша даим даьшта-ноаношта хьахадаха деза «шабашничествах» доала зе.

Къахьегама коллективай кугIарашка баьхача кагийча наха, мехкарашта цар шоай вахара никъ дIаболабеш гIо де, уж безаме тIаэца, хьалхарча хана нийслу халонаш эшие йоккъостал де декхарийла ба производстве. Уж Iомабергбола, дика да санна цар гIулакхашка хьожаш а эшача хана уж хьаллоацаш а хургбола хьехамчаш хьожабе боагIа. Цу гIулакха юстара латта йиш яц партийни, профсоюзан, комсомольски организацеш.

«Дукхача къамех латта къахьегама, эггара хьалха болхлой коллективаш, «СССР кхоазткъа шу» яхача доклада тIа КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Ю. В. Андропова белгал ма даьккхара, — аьха из да интернациональни уйла эггара дикагIа хьехулийта, СССР халкъий вошаш доттагIали чIоагIлу моттиг».

ЦА БОЙТАШ ЧУЭЦА ХЬУВКЪАМ!

БОХАМ БОАККХА ГIАЛАТАШ

Грозненски района боахамашка ялат чуэцара балхаш мишта лел хьожаш хилар укх деношка тха рейдови бригада.

Геттара йIайха латт тIехьарча хана. Ла хала долаш бIайка хьеж малх. Шаьрача ара цу хьале болх бе аттадац ялат чуэцаш боахкарашта. ХIаьта а укх шера хьамел кхедаьр ма хулла цIенагIен сихагIен чудара беррига теркам тIабахийта къахьег дукхагIдолча боахамий коллективаша. Царех ца! «Советская Россия» яха колхоз яр.

Еррига а лах комбайн мара яц боахаме. Цу боаккхабоацача низаца хIанзале 500 гектар совгIа долча кхашкара ялат чуденад колхосхоша. Диса 200 гектара тIара ялат чуэцара кхы а ши-кхо ди мара дезаргдац царна.

Дика віаштIехьъяьккхай механизаторашта, шофераштa, ялат чуэцача даакъа лоацача кхыча болхлошта юкъе социалистически яхь. Цуна итог хIара дийнахьа ю. ТолашагIа болчар сийна арахец «молния», правленена хьалхашка айю цIе байрех. Тхо цу боахаме хиннача дийнахьа из комбайнерий Султахалов Султанни Тайсумов Iилам-Пашеи сийна айъ яр. Норма 300 центнер йолаш дийнахьа 400 центнерал дукхагIа ялат оард царех хIаране.

Нормаш тIехкхоачашъераштa ахчан премеш а тел, цул совгIа ялат чуийца даьккхача хIара комбайнера лургйолаш и мах боацаш цхьаццатонн йол, кIора, даьенхача хIара сома цхьаьцца килограмм кхоачийташ ялат. КIинмарс чакхбаьнначул тIехьагIа совкхи а иштта белгалбаьккхар комбайнераш. Цу деррингo ма хулла сихагIа, дикагIа къахьега безам хулийтнаьха. Балха норме кхоачаш ца еш цхьаккха комбайнер вац. Иштта овсаре къахьег кхай тIара хьатта, питара паччахьалкхен пункташка ялат дIаяхухьаш лелача шофераша а. КIи-марс сихагIа чакхбаккха новкъостал дара Назранерча АТП-ра шоай машинашца баьхка шофераш а ба царна юкъе. Уж цхи саг ва. Геттара раьза ба колхоза кулгалхой цар беча балха а.

Болх иватаваш хьисапе бу укхаза. Ялат чуэцашие а кхаш чах мукъа а даьккхе оах, тIаккха доакъара культураш дIаюв. Уж балхаш деш лаьрххIа віашагIъехка звенош я. ХIанзале 400 гектар гаргга чах мукъа а даьккха. Цунах ахаел дукхагIа дар аьха а аьха 196 гектара тIа доакъара хьажкIаш дIайийнай.

Халахете а иъча, ла йиш йоаца гIалаташ а дувлийт ялат чуэцаш боахкарех цхьацца болча наха. Масала, каст-касте меина ухар балха комбайнер Исмаилов ЗулкIорна. Цхьан дийнахьа халкъа тIехьожамхоша оарц даьккха деъара, из менца хиларах цIи яла мегаш яр кхай тIа. Цига, из гIалат далийтачул тIехьагIа мара комбайна тIара Iо а ваьккханзар Исмаилов. Иштта ма кхоачамбоацар нийсдаларах эггара хьалха бехке наха юкъе идеологически болх віаштIехьбаккха дехкарийла йола звено а я. ТIехьагIа, ялата хьажкIаш, кхыйола культураш чуэцача хана уж тайпа ирча гIулакхаш нийс ца далийтар а духьа, цу звено болх оргабаьккха тоабе беза колхоза правлене.

Ала хIама доацаш дика віаштIехьбаьккхаб ялат чуэцаш болча комплекса болх Ленина цIерагIча колхозе а. Тхо цу боахаме хиннача дийнахьа 200 гектара тIа хьекха касарех Iобилла мукх оардаш бар механизатораш. Ялат чуэцара віашагIъеллача комплекса юкъейоагIа еррига 17 комбайн яр болх беш. Царех йихар тоне, доагор кхоачадечи из чудотта, кхай тIа цIи яьча из йоае кийча йолаш кхай йисте латтар зеправка ю. Технически гIулакх ду, цIи йоаеш йола машинаш. Хьотаснача мала волхоохоцш шоаш хьадьнийла масхам да Iийне дIаоттаяь латтача бешка чу. Ялат дIакхухьаш йола цхьа машин дIайодаш кхай тIара халкъа тIехьожамхой ца хьожаш а, цар дIа ца яьеш е.

Иштта, шоайла дика бувзам а болаш хаддаза болх беш я ялат чуэцаш йолча комплекса юкъейоагIа еррига а звеной. Колхоза долча 2040 гектар ма болча ялатах 1460 гектара тIара дар чу а дена, 600 гектар кхаш чах мукъа а даьха, 186 гектара тIа доакъара хьажкIаш, рапс дIайийнай колхоахоша. Цунах 92 гектара тIа мошача доакъара лаьрхIа хьажкIаш рапсаца цхьана дIайийнай. Цу цхьан кхай тIара доакъара ши хьувкъам баккха йиш хулийтаргъя цу гIулакхо.

Дика ба хьувкъам а. Масала, мукх илан 16 центнер йолаш, хIара гектара тIара 17 центнер чуэц. Цхьабакъда из цифра кхы а лаккхагIа хила мегар ялат цIена чуэцара укхаза йоакхо йоре. ХIара квадратни метра тIа юкъера лаьрхIача 5—6 маькка ка бутт укхаза ца оардаш. Механически йолльингашна уж хьалехьадергда оаха, яхаш-м бар колхоза кулгалхой, цхьабакъда, тхо цига долча заманз болх дIаболабаза бар. 200-нех 180 гектара тIара мукъ аьрдаь баьккха боллаше а.

Сиха бу болх ялат чуэцаш боахкараша. Кхы кхо ди мара дезаргдац царна диса кIа чудерзадара. ДикагIболча комбайнерий цIераш яха аьнна дийхача, механизаторашта салаIара віаштIехьъяьккха ца вагончена тIа хьалтехача «молнеш» тIа хьежача хоргда шоана, аьнна, жоп делар тхога.

Бакъда, «молнеш» я. Царех дукхагIъяраш комбайнерий Письменный Петра, Василенко Николая, Дамаев Наце, Шаповалов Стефана, Шныпно Михаила сийна арахийца я я. Цхьабакъда, цар баь болх хьахьоккхаш даь цхьаккха йоазув дац царна тIа. Комбайнерий социалистически декхараш тIаяьдаь кахьаташ да укхаза вагончина тIа хьалтеха. Болх беш 17 комбайнер, иззал цар гIонийн болланше а иттие тIанйца декхараш мара дац царна юкъе. Цул совгIа, хIаране мел ялат хьакха, арда ха йиш йолаш даь йоазув а дац. Лоацца аьлча, комбайнерашта юкъе яхь віаштIехьъяьккхара болх укхаза тесса лелабелга хьахьонх цу гIулакхо къаьлга. Из бахьан долаш йоакхо яц механизатораша ялат цIена чуэцара а.

Районе хьалхарчарна цхьана дIаболайер ма бола ялат чуэцара болх «Загорский» совхоза къахьегамхоша. 1700 гектара тIара дар хьекха касарех Iодилла, цунах 1510 гектара тIара дар аьрдад шар кIанзале.

Ялат чуэцара шоаш тIийнца хинна социалистически декхараш хIанзале кхоачашдаь баьннаб яхье хьалхалатта комбайнераш Зайцулаев Руслан, Исламов Лом-Iали, шофераш Парфенов Иван, Бетерахмадов Зайнди. Белгалдаьккха доагIа Парфенов ялат чуэца новкъостал де веана Грознерча «Красный молот» завода шофер волга.

Дулха хьайбаш кхоабаш я из совхоз. Цудухьа геттара лоархIаме да дое а яа деш деррига ча гул а даь фермашта уллув дIаоттадар. ХIаьта цу гIулакха боахаме йоагIа йоакхо а ю. БархI бIаь гектара тIа ча гул а даь аргIаш а даь фермашта юкхе дIаоттадаьд.

Деррига а віаштIехьа дац цу боахама ялат чуэцара віашагIъеллача комплексе а. Ледара болх баь хиннаб кIинмарса техника кийчъеш хинначар. Ялат чуэца доладаь дукха ха ялалехьа ехар кхо комбайн. Ха йоа а еш уж юха тоае езаш хилар.

Поачан йоацаш екъа ха латт тIеххьарча хана. Хьекха касарех Iодилла ялат геттара сиха докъалу. Из бахьан долаш канашкара Iолега ялат лое ца дара, хьекхачул тIехьагIа ма хулла сихагIа арда доладе деза из.

Йоккъало дIаэц лаьттара, ялат чуийначул тIехьагIа доакъара дIаювргIолча культураш геттара эшаш хургйола тIоадал а. Из кIезигагIа йоаргIйолаш, ма хулла сихде деза кIи-марса балхаш кхоачамбоацарий дIа а доахаш. Цу гIулакха къаьстта теркам тIабахийта беза республика кхаш леладераша.

Х. ДАГАЕВ,
Грозненски района халкъа тIехьожама комитета штате воаца инспектор;
С. МАДАЕВ,
«Грозненский рабочий» газета спец. корр.;
М. ХАМАТХАНОВ,
«Сердало» газета спец. корр.

Лоаман совхозе

Укх шера ши эзар тонн гаргга силос, из замисел йол, 110 тонн баьций хьоар кийчде дезаш ба Советски районерча «Ленинский путь» яхача совхоза къахьегамхой. ЧIоагIгIа уйла тIаьхьийта кийчо и яь дIаболабаьб укхаза доакъар Iалашдара болх. Керттерча даькъе доакъар Iалашдара гIулакх дIатIадиллад Кайхаров Адами Вахаев Iумар-Iаьлен керте латтача шин бригадана. Хьалхашка латта декхар бехктокхаме долга кхета а деш хIара болхлочо чIоагIгIа хьийнар айдаь къахьег доакъар хаинаьба а дукхагIа а Iалашдара.

Механизатора Райдаси Къоасама ше лелаю цхьа агрегат. «Беларусь» яхача трактора тIехьатесса я моша доакъар хьокха комбайн, цуна тIехьатесса — доакъар тIадетта тележки. Доакъарах тележкиш етта яьлча из трактора тIехьа а йийзе силосан кIоаг болча юг Къоасама. Иштта болх а беш дийнахьара норма 120—130 процент кхоачашъю из. Иштта дика болх бу механизатораша силосни кIоага доакъар хьатIахулъача Кауриулаев Денисолта а ше хьокха а хьокхаш йол хьегульш волча Висултанов Iалауде а.

— ХIана совхозе деча балхашта юкъе лоархIамегIа дарех хIама да доакъар Iалашдар, — йоах совхоза парткома секретара Дзвамулаев Iабдул-ВахIида. — Цудухьа хIара дешна теркам бу оаха цу гIулакха, наха юкъе бу организаторски идейно - кхетамен болх а цуна тIаберзабаь ба. Агитатораша бригадашка, фермашка КПСС июньски (1983 ш.) Пленума материалаш йийшай, хIанз цу материалех йола беседаш еш ба политинформатораш Мазаев Хьусен, Белакоев Супьян, Курбанов Ваха, кхыбараш. Уж беседаш хьалхашка латтача декхарашца юзаш ю. Доакъар Iалашдераш юкъе социалистически яхь яьржай, хан-хаьнахьа цуи итогаш ю. Яхье коттбаьннараш моральни а материальни а белгалбоах, хьалхара моттиг яьккхачун сийна цIе байрах хьалбоаргI. Цу деррингена, шеко яц, планал совгIа доакъар Iалашде тха віаштIехьдолийтаргда, хIаьта республико дIахьош йолча доакъар Iалашдара месячника доагIаш дола даакъа юкъе а хьорда оаха.

С. СУЛТАНОВ.

Дешархоша гIо ду

Юкъе кхочаш латт школьниий салаIара ха — аька. Бакъда, зIамагIбола дешархой салоIаш бале а йоккхагIча классашкара дешархой атIатеIIа къахьегаш ба школьни производственни бригадашта юкъе а болаш республика боахамий кхашка, сомий бешашка.

Иштта къахьегаш ба Назрановски района школай дешархой а. Масала, бархI класс чаккх а яьккха экзаменаш дIаелча Яндарерча юкъерча школа цхьабола дешархой бакаб доакъар Iалашдеча совхо - техникума къахьегамхошта гIо де.

12 июне дена совхоза болхлошка цхьана аьлах аргIаш деш хьабоагIа уж. Цар гIоица хьадаьа хIарадар 60—65 тонн йолаш дола кхоъ аргIа. Уж комсомольцаш деша нормаш дикка тIехкхоачашъеш хьабоагIа.

СУРТАШ ТIА: совхоз-техникума болхлой аьлах аргIаш деш ба; Яндарерча школа дешархой (аьрдехьара аьттехьа) Котиев Муса, Ганиев Рашид, Колоев Ваха.

С. ПУГОЕВА суртан.

МОСКВЕ КХАЧАР

Советски кулгалхоша хьийха 4 июле Москве кхаьчар ФРГ Федеральни канцлер Г. Коль, Федеральни канцлера заместитель, ФРГ кхыча мехкашцарча гIулакхий министр Г.-Д. Геншери.

Аэродроме хьалхашта накъабахабар СССР Министрий Совета Председатель Н. А. Тихонов, СССР Министрий Совета Председатела хьалхара заместитель, СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министр А. А. Громыко, кхыбола официальни нах.

СССР Лакхехьарча Совета Президиумои СССР Правительстван 4 июле йоаккхача Кремлевски двореце шу оттадаьдар Г. Колан Г.-Д. Геншерен сийна.

Советски оагIонгахьара цига бар Н. А. Тихонов, Г. А. Алиев, А. А. Громыко, Д. Ф. Устинов, кхыбола официальни нах.

ДоттагIлен хьале чакхдаьнна шу оттадаьча хана къамаьлаш дир Н. А. Тихоновен, Г. Колин, хIаьта царга теркам тIабахийта ла а дийгIар, тIоарии детташ уж тIа а нийцар.

(ТАСС).

Ю. В. Андропова Г. Колеца даь къамаьл

5 июле Кремле віашагIкхийттар КПСС ЦК Генеральни секретарь, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Ю. В. Андропови Германе Федеративни Республика Федеральни канцлер Г. Коль.

Ю. В. Андроповен Г. Колей шоайла довза а советско-германски отношенейн дунен халкъашта юкъерча, къаьстта Европерча хьалеи цхьадолча принципиальни дешай хьанъехьа хетар гуччахьа дIа-юха ала а торо хилара шоаш раьза болга хьакхайкадир.

Ю. В. Андропова аьлар канцлер Г. Коли вице-канцлер Г.-Д. Геншери СССР бахкара ше раьза волга. Советски Союза, белгалдир цо, боккхача лоархIаме хет ФРГ-цара отношенеш. 1970 шера Московски договор дича денз Советски Союзои ФРГ шоашта юкъера дика отношенеш дегIайоалаеш лоархIаме а берита а никъ баьб. Советски кулгалхой тIехьа ба уж отношенеш дIахо йодача хана а дикача оагIорахьара дегIаахара, из хургдар шинна а мехка халкъий, еррингача Европа хьашташа, массане а юкъерча машаро дIа ма деххара.

Цуница дийла, аьлар Ю. В. Андропова, къаьстта лоархIаме хиниа дIаотт Европе малагIа тIехьале хургья ала йиш йоацача кердача, кхерамеча ядерни герзаца кийчлулга сихдар юхадаккхаре доШ. Дуапар за СССР-и цуи союзникийн вахара хьашташта зе а деш Европера стратегически хьал оалангара хула НАТО блок гIерташ йолга. ФРГ территорех Советски Союзаи цуи союзникашта тIаерзалъча хьалхагIа токача американски ядерни ракетий стартови площадка е лаьрхIад. Ма дерра аьлча из хургдар немецки лаьттан тIара СССР духьала тIом бара кхерам юхаоттабеара.

Европерча ядерни герзах США-ца переговораш е Советски Союза кхай дика тIехьале хилийта цIенача дег тIара доаш. Тхо гIерт Европе ядерни віашдухьаллаттиюга хьадда кIезигде — цхьатаррен кхерамоле цхьатара хиларен принцип чIоагIа лела а еш. СССР де йиш мел дар лу переговорешна партнераштa хетар чоте эшара, шинна а оагIон хьаштеш лоархIаш бола віаши тIаеца йиш йола барт бара. ХIаьта а США лаьца никъ ба НАТО мехкашка долча гаьна кхоссара боарам юкъера болча ядерни герза арсеналаш кулг ца тохаш а юташ СССР цхьан оагIорахьара ше герза дIадаккха дезилга дIадехаш. Тхо чоте ца нийцача далац, къаьстта аьлча, тхона духьала хьожадаь дола цу класса Англегарен Францегарен дикка дукха ядерни герз.

США безам бар тха территоре кIоаргтача объекташта ве дергдола ядерни герз СССР юхе дIа а оттадаь монопольни хьале дIаотта. США-на юхе цуна нийсъе йиш йола потенциал СССР-га йоацаш а, хIаьта американски логикага диллача хила ца йоагIаш а йолча хана.

НАТО мехкий политикаш хаддаза дувц Малхбузен Европе кхерда американски ракеташ дIайихьачул тIехьагIа Женеве СССР шоаш яхачун хьатIайоагIаргъя яхаш. Из доккха а кхераме а гIалат да. Нагахьа санна герз дIа оттадеча нхоаче оаза тхоай позицеш дIа а ца луш СССР-и цуи союзникаши дорабергбола гIулакхаш шийн ханнахьен эффективни дергда.

Советски Союза кхетаде хала да, аьлар Ю. В. Андропова, шоаш болча американски ракеташ дIаоттаярах, оаха цунна жоп луш дергдолчох, дунъа ма боабеча герзий деррингача тайпашца Европа центр хьалйинкъарех ФРГ фу пайда бе гIерт.

ХIанзарча гIулакхий хьале гаьна кхоссара боарам юкъера бола советски ракеташ Европа зоне хилар из цу зоне латтача НАТО мехкий гаьна кхоссара юкъера боарам болча ядерни средствашта духьал даьккхар да. Уж ФРГ герзашцарча низашта духьала хьожаяь яц. Бакъда, малхбузенгермански лаьтта американски ракеташ дIаоттайой хьал хувцалургда. ФРГ-на бола тIема кхерам дукхахала алсамбаргба. ХIаьта вай шин мехка юкъера отношенеш чоалхане ерзанза а яргьяц. ХIаьта ФРГ-и ГДР-и немцашка диллача, дукха ха йоацаш цхьанне ма аллара, уж шоайла бIарахьежа бе баргбар ракетий йинъача картах.

ДикагIдацар-хьогI шинна а оагIон законни хьашташ чоте эцаш бола бокъонца цIенача дег тIара барт бе йолча торонех, хIана из йолча хана, пайда нийсача, гаьна кхоссара боарам юкъера бола ядерни герз Европе Iоалара метта из дикин кIезигдергдолаш, хIаьта из дарна вай континенте а деррингача дунен тIа а хьал дика укхцIена дича? Герз дIаоттале хIана болабелиьам йолча хана барт бе йиш я.

Советски Союзе уйла тIаяхийтар исторически бахьанаша дIадехил хиларца Советски Союза кхерамален даькъе эшар ФРГ правительства кхетаду аьнна канцлери Кола хьанкхайкадаьчунна. Вай шинна мехка а Европерча машара гIулакха а геттар дика хургдар нагахьа санне уж дешаш ФРГ практически политике чакхдоахара.

Ю. В. Андропова аьлар, віаши дувцар кхетадара никъ советски оагIоно бIаргагу дика лоIам а болаш дага дар гуччахьа диза хьаалларца, маIера кхеражален бахьан віашик цхьане гIулакхаш леладе хийча хиларца.

Канцлера Кола боккха мах бир къамаьл хьайла хIама доацаш дара, белгалдаьккхар ше керте латта ФРГ правительства Советски Союзаца машара а дикача лоалахочун а отношенеш лелае, Германе Федеративни Республикаи Советски Союзаи юкъера отношенеш конструктивно дIахо дегIайоалае гIерташ йолга. Цунца цхьана цо хьайийцар НАТО блока кулгалхой Малхбузен Европеи, эггара хьалха ФРГ-и американски кхерда ракеташ дIаоттаяра хьанкъехьара йоаваш йола позици.

Ю. В. Андропови Г. Коли цхьа уйла йолаш бар лоархIамеча цхьадолча дешай хьанкъехьара позицеш віашка йоагIаш еца а віаши хетар гуччахьа дувцар пайдане хилара. Цар барт бир дIахо а віаши контакташ лелае.

(ТАСС).

ПЕРЕГОВОРАШ ЧАКХЪЯЬЛАР

5 июле делкъал тIехьагIа Кремле юкхера къамаьл хилар КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела Ю. В. Андроповен Германе Федеративни Республика канцлера Г. Колен. Цига даакъа лаьцар КПСС ЦК Политбюро члена, СССР Министрий Совета Председатела хьалхарча заместитель, СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министра А. А. Громыкоси ФРГ Федеральни канцлера заместитела, кхыча мехкашцарча гIулакхий министра Г.-Д. Геншерен.

Шоашта хетар дIа-юха дийцар Московски договора ларда тIа шинна а мехка хьашташе, европейски дунен халкъашта юкъерчея хьашташа ма яхара СССР-и ФРГ-и юкъера отношенеш дIахо дегIайоалаяра хьанъехьара принципиальни дешаш дувцаш.

Ю. В. Андропова белгалдир, Московски договорах чIоагIале а лувцаш СССР-и ФРГ-и бIарча хьаяйцача дIадахача шерашна мегад юкъара мотт леха, отташ йола проблемаш, къоастаяра шинна а оагIоина метаргдола гIулакхаш леха. Из опыт — вай юкъера хIама. Чоалханеча хIанзарча дунен халкъашта юкъерча хьале из ца йоар лоархIаме да.

Малхбуенгермански оагIонгахьара цIаьнхала аьлар ФРГ хIанзара правительства Московски договора а шинна а оагIоно кулгаш яздаьча цул тIехьагIарча соглашенеш а ларда тIа СССР-и ФРГ-и юкъера отношенеш дегIаахара тIехьа йолга.

Иштта дийцар СССР-и ФРГ-и юкъера шина оагIонгахьара цхьана леладу гIулакхаш дIахо дегIадоаладе йиш хулийтача хаьддача аспектех. ОагIонаша барт бир хьалха віаши хетар дийцача цхьадолча дешай хьанкъехьа переговораш дIахояхьа.

Дийцар цхьадола кхы дешаш а. Центральни Европера герзашцара низаши герзаши кIезигдарах йола венски переговораш юкъе а йоагIаш.

Къамаьл деча хинарешца, из къайла хIама доацаш а корта болаш а даьлга белгал а даькхха, барт бир Москве советско - малхбузенгермански переговорашна дийца дешаш оагIонаша шоашта хетар оалаш дIахо а дувцаргхилара.

(ТАСС).

Къамаьлашкара—хьалдача гIуллакхашка

ЯЛАТА—ПАРТИЙНИ ЙОАКХО

КПСС ЦК июньски (1983 ш.) Пленума решенеш кхочашъеш

Тха боахама коммунистана, берригача къахьегамхошна чIогIа хьаштдолаш терхам тIабахийтаи йийшар КПСС ЦК июньски (1983 ш.) Пленума решенеш, нов. Ю. В. Андропова цига даь къамаьл. Политически болх организаторски боахамен гIуллакхашца айхха вIаши бувзаш лелабелга IалашдоргIа тхоай дIахо йодача хенара балха хьадда йола программа санна тIаийцад оаха цул материалаш. Цу Пленуме ниЙса а доагIаш а белгалдаьккхад кхетам балара балха лоархIам айлуш хиларах, из цIаккха а мелбалийта йиш ца хиларах. Цу хьакъехьа де эпиарий йоакхо еш я совхоза партийни комитет профсоюзни, комсомольски организацешца цхьана.

Коммунистически партей Советски правительствас хадданза йоакхо ю къахьегамхой хьал-торо айяра. Цунна дола тешал да вай мехка кхоачашъяра тIаийца йола Кхачан программа. Из кхоачашъеча шийгара доагIа даьнъа юкъекхухьаш я тха совхоза коллектив а. Соахка цунна карагIдьалар ялат доххара плани декхараш кхоачашдаь на Iеш, пятилетка дIайолалуча хана тIадиса хиина декхар а дIетакха. Пачхахьалкхен амбарашка чутессар 2828 тонн ялат. Из йиш хилийтар шин шера планал совгIа 600 тонн из маьхера культура пачхахьалкхенга йоххе. Ишта лийрхIачул совгIа декхар баьцадаараш, генараш, дулх. Цох, шеко йоацаш, бокхха толам лархIа боагIа боахамо цхьа цхьан хьокхамах йола плановни задании 1961 шера кхоачаш ца яьлга белгалдаьккхача хIаьта а.

Из хиина дIадьниар да. хIаьта хIана юха хьатIаьттай тхона эггара бехктокхамегIа йола, оалаш ма хиллара «йIайха» ха, из бувпар хасттам бац, дIадоладениад нIиимерса балхаш. Партийни собране, йийца а йийца, чIогIйир оаха ялат чуэцара, доаньар Iалашдера йола комплекси план. АргI-аргIагIа балхаш чакхдахара график оттайир. Цу тIа лаьрхIад ка бола ялат 10—12 дийнахьа чуэца. Из гIулахк Iалашдара оцца техника, дийнахьа механизатораша кхоачашъе йоагIа нормаш, ялат хьалхатIехьа чуэца дези участкаш белгалдаьккхай.

Ишта, ялат чуэцачей доакъар Iалашдечей чакхдоахача балха дерригача тайпанта моральни материальни стимулировани елга оттадьд.

Боахама хьалхашка латта декхараш кхоачашдеча даакъа лоацаш ба тха беррега къахьегамхой. хIаьта царна юкъе эггара иыакъалагIа бола мукъ шоай балахаца дIатIайнйбераш коммунисташ ба. Цар Iалашду ерригача участкашка, шоай партийни организаце ийкалаш хилара тарра, политически кулгалделга, юрта боахама продукцеи дуккхагIа яккхара беррега массово - политически, организаторски болх тIа а берзабеш.

Цу дальъе оахошна дешдар, данза дасар, кхоачаmбоацараш шоаш ма дирра нъьгга бIаргедойтара, карагIдьнна дикадар дIахо дебадара, балха тIа йола мела моттигаш дIаяхара чIогIагIа тохадалара чIогIа гIо дир байнача бетта хиннача парте ЦК Пленумо. Цига белгалдаьккхад, вахаро ше дIадехаш хIама да вай идеологически кхетам балара, пропагандистски болх дегIаена социализм дIахо эргальхха тоалра процессе къестадеча доккхийчен чоалханечея декхарий боараме кхочабеш лакхбар. ХIаьта нах коммунистически дог-уйла йолаш хьалкхебар алхха идеологически кадрай декхар хиина Iац, ме ерригача парте гIуллакх да, аьшад.

Из керте а лувцаш, доакъар Iалашдечея ялат чуэцачея юкъа бертболча массово-политически балха плаи чIоагIьяй оаха. ВIашагIъедлай хиина йола ккъь партгруппа, хIаьта комсомольцех латта ххы цхьаьнха хай а. Ишта, хьалой цкъь депутатски халкъа тIахьожамхойн посташ, болх беш я «Комсомольски прожектор». Шоаш беш бола болх дийнбе лаьрхIа ба политинформатораш. Боахама подразделенешка волча шийтта агитатарца укх денош парте ЦК Пленума а СССР Лаккхеьарча Совета сессе а материалаш наха дIабовзийташ ба уж. Цу гIуланца юкъежай СоагIапчарча юкъерчем бархI шерарчен школай педколлективаш.

Культура учреждененей болхлошца цхьана кхашкарча станашка хIа а ухаш, механизаторашца беседаш еш, цар самукъадоаккхаш хургба уж. Цу деррипе, шеко йоацаш, кхаш делкадерий хьийар айдергда. хIана аьлча, шоаш дукхагIа теркалбеш, шоай къахьегама а вахара а гIуллакхий йоакхо еш партийни, профсоюзни, комсомольски организацеш, юрта Совет, культура учрежденеш хилче наьха балхапре белан кхы а айлу.

Укх шера 2,5 эзар тонн ялат, 360 тонн гевараш доккха дезаш я коллектив. Цу декхарах ткоаш лоархIадергда аьнна йет сона. хIана аьлча, хIана мукх хьалхарча гектараш тIара юкъера лаьрхIача 25 центнер оард. ХIаьта ка бола ялатаца дIадоац 1720 гектар лаьтта. Цигара юкъера лаьрхIача 23—24 центнер ялат даларга дог доахаш ба механизатораш, план 20,5 центнер йолча.

Кхай тIара деррига ялат тхоай транспортаца дIаоалла Iалашде лаьрхIа эшшача боараме прицепаш тIехьайнйза трактораш, автомашинаш кийчъьй боахаме. Цу дерригне болх оасаргIа хьабайтаргба. Ялатага дIадолар чухьнахьдоаккхаргда. Цхьан дешаца аьлча, ялат ханнахьен ца доадеца чуийца даккхара лерттIа йоакхо яьй.

М. БОКОВ,
МагIалбика района «Сагопшинский» совхоза партиона секретарь.

«Уралмаша» 50 шу дузаш

СВЕРДЛОВСК. Мехка еза-бокхий промышленность «Уралмаш» да хилча йоаза хали да. Цунах йиза бокхо а йолаш ала йиш я заводий, фабрикай, горно - обогатительни комбинатий, кIорп разрезий да а аьлча. УЗТМ — из марка тIаллтутца йола 250 тайпа аIами эргаш йола машинаш а болх беш вай мехка дуккхача предприятешка а доазол дехьарча 36 пачхьалкхенашка а.

Завод хьалйир керте мехка индустриализаца е аьнна наькъ даьдача хьалхарча пятилетки шерашка. Из болх бе йолалийтар, 50 шу хьалхе, 1933 шера аьнки. Низкъала урхецаш йоахаш хала ба коллективо хьабена никъ. Таха из дIахохьош ба лакха квалификаци йола болхлой, инженераш, Iилманхой, царга хIана я хьалхарча классагIйола тIехдина техника.

Сийлахь - боккхача Даймехка тIема ала лаьттача шерашка, шой болх лазI а ца беш, заводо арахецар Т-34 яха танкаш, тоаш дола установкаш.

1963 шерара «Уралмаш» — эггара а чоалхенагIйолча халагIьбоакама декхарех лоархIаергIола мехка боккхагIчарех специализированни заводий объединена я. Шина байракха тIа мIс ордена а латташ хазбайолагIа из шой 50 шу дузара. [illegible] кхо возкхал хувпаденнад укхаза. ХIанз болча Уралмашевеций даьдай чIоагIа традицеш тIехьенгара тIехьенга юкхаш хьайоагIа. Экономически эффект 40 миллион сомаш кIезигагIа хургйоацаш тхьаь машинаш образец кийчъе лаьрхIад укх шера. Царна юкъе я Костомукшски ГОКа (горно-обогатительни комбината) лаьрхIе обжиговни машина, хадданза лоаладаь металл чудетташ йола Череповецки металлургически завода лаьрхIа машина, ЭКГ-5 яхача моделагIа йола гидравлически экскаватор, гIа боккха экскаватора шолгIагIъа кубовни кюда. Заводе хьахо агропромышленни комплексанта лаьрхIа серийни машинаш оборудовании. Хенал хьалха шера план кхоачашъе а 1,5 миллион сома маьха продукца совгIагIа арахецан а аьнна ше тIаийцад декхар объединене коллектив толаме кхочашду. Цу гIуллакхе кIезига лоархIаш болаш бац «Сийле а хоастам а — къахьегамна» яхача доскагIа укхаза беш бола болх.

СССР хьаьн 60 шу дизара сийна кърина хиннача социалистически кхье итогагIа «Уралмашо» ела КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК кара кара тела Цие байракх, СССР ВДНХ-ерча Ерригсоюзни Сийлен улга тIа а йовнкхаш.

СУРТАШ ТIА: 1. Завод къалъе йолаль ха. Гударгаш дIайовлаш летт. 1972 ш. (Заводски музеера сурт) ТАСС фотохроника. 2. Мартеновски цехе вакуумни хьасаре Iодоттаци летт болат. 3. КПСС ЦК члена, цхьайтталагIча пятилетка план 4,5 шера кхоачашъе аьнна болаш дIаболабьача А. М. Королев (латтехьарвар) шой професси Iомавьй кхтеш болча къоначча белхлошта. ХIанз из воал шой опыт Шевченко Владимира дIаомаеш.

Д. НАВАТОВЕН
А. ГРАХОВЕЙ суртащ.
ТАСС фотохроника.

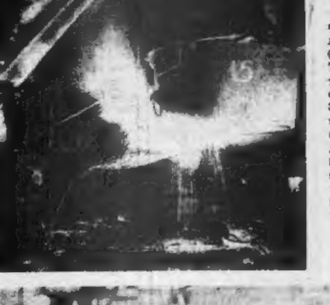

ДЕКХАРЕХ ЛОАРХIАБУ

ЦхьайтталагIча пятилетка кхоалагIча шера план хаьнал хьалха кхоачашъяра доккхий социалистически декхараш тIаийцад тха «Грознефть» мехкдаьттен гази йоахача управлене мехкдаьттIахоша. Шоай дош дизза чакхдаккхара оарцагIъахьай цар ерригата торонаши пизаши. Цудухьа цхьа бутт дIабахийтабац цар укх шера шоаш тIаийца декхараш тIехкхоачаш ца деш. Товарни продукци арахецара ах шера план 101,7 процент кхоачаш а еш, пачхахьалкхен пламагIа лаьрхIачул совгIа цар маьхала яьккхай 224 эзар сом мах бола товарни продукци.

ТIаийцача социалистически декхарех хьалхарча ах шера планех совгIа даикха дезаш дар 2500 тонн мехкдаьтта. ХIаьта НГДУ коллективо мехкдаьтта даккхара ах бетта план 101,4 процент кхоачаш а еш, планал совгIа даьккхад 4590 тонн мехкдаьтта, ше тIаийца социалистически декхараш 183,6 процент кхоачаш а деш. Къахьегама оасарле лаккхъяра ах шера план ши процент тIехкхоачаш а еш, заданел совгIа мел даьккха мехкдаьтта из лакхъяра чотагIа даьккха да.

Къаьстта дика къа а хьегаш, социалистически ялхе хьалха латташ хиларца белгалъьнна я мехкдаьттен гази йоахача Л. Д. Насекос, А. А. Авалова кулгалдеча бригадай коллективаши А. М. Светличный керте латтача скважинашта капитальни ремонт еча бригада коллективи. Шоай повкъостаща хьиаре къа а хьегаш, башхадика толамаш дахарца белгалбаьнна ба мехкдаьтта доахаш бола операторащ Х. А. Татаев, В. Н. Еланский, кхы дукхабараш а.

Е. ИВАКИНА,
«Грознефть» НГДУ кадрий отдела начальник.

ДИКА ХОАМАШ

Карабулакски химически реагентий завода болхлоша дикача производственни хьокхамашца кхой лу КПСС ЦК июньски (1983 ш.) Пленума решенешта. Предприяте арахецача нийтгерча йиъ тайпара продукцех кхоъ пачхахьалкхен дикала Знак хьоваль я. Ерригa укхаза арахецача продукцех 80,3 процент и из.

Продукци маьхала яккхара ах шера план тIехкхоачаш а еш, заданел совгIа цар ехкай 15 эзар сом мах бола тайп-тайпара продукци. ХIаьта ях бетта планал совгIа арахийцад 45 эзар сома маьхa товарни продукци, цу даькъе 134 тонн шин тайпара химически реагенташ а арахецаш.

Къаьстта дика тоадаьд предприяте болхлоша шоай технико-экономически хьокхамаш а. Къахьегама оасарле лакхъяра план соахкарчул лакхъьяь 4,8 процент. Планал совгIа завода коллективо хьа мел дь продукци из лаккхъяра чотагIа кийчъь я. Арахецача продукцега дIадодар лоххдарах укх шера производствана кходадьд 70 эзар сом. ХIаьта заданел совгIа продукци маьхала яккхерах, вIаьмигдар, дуккхадар а кходарах ер шу доладелча денз планал совгIа пачхахьалкхена 83 эзар сом пайда баьб.

Массапа санна завода цехашта, участкашта юкъе нъьржача социалистически ялхье керте латташ я Коломыцев Александр Дмитриевич керте латтача химически реагенташ арахецача цеха коллектив.

* * *

ЦхьайтталагIча пятилетка кхоалагIча шера къаьстта дика къахьегаш тIаийца социалистически декхараш тIехкхоачийдеш ба Грозненски ремонтно-механически завода болхлой. Дика совгIат кийчдаь пачхьабола уж Нохч-ГIалгIайчен мехкдаьтта промышленноста 90 шу дизара цIсйна. Ер шу доладелча денз планал совгIа арахийца цар чота тIа я 52 эзар сома маьха нормативно-цIена продукции 109 эзар сом мах бола товарни продукции, заданел совгIа маьхала яьккхар 87 эзар сом мах болаш я.

Уж толамаш доахача дизза дианъа а лоацаш хьинаре къахьегаш хиларца белгалъьнна я Власенко Александр Николаевича кулгалдеча шоллагIча цеха коллективи Романенко Константин Григорьевичи Ходырев Василий Ивановичи керте латтача котельно-сварочни мехкдаьтта оборудованена ремонт ечей участкий болхлой.

Б. КОСТОЕВ.

ВАЙНАЬХА ИСТОРЕ НАЬКЪАШ ТОХКАШ

Нохч - ГIалгIай истоpе, социологе, филологе института СССР историе революци хилалехьарча юкъа секторо дуккъанха арадаьккхад XVI бIаьшере йолалучея XX бIаьшерен Нохч-ГIалгIайчено Россецек Кавказа кхыча халкъашцея цхьана леладаьча гIулакхий политически, экономически, культурни ерригача комплекса хетаьча статьяй сборник (бехктокхаме редактор Н. П. Гриценко). Низза хьахьоих проблема политически аспект, эсалагIа — культурни яр. Цхьадолча даькъе из дувзаденна да источникий хьалаца санна, иштта малхбоалехьарча деспотий арахьарча экспансена, къаьстта XIX бIаьшерея хьалхара 33 шу чакхдаллалца йолча кавказски халкъашта а Россена а вIаши социалически гIуллакхаш леладар чIоагIа лоархIаме хиннача хаварча дIадахача истоpе объективни лелаяна а.

Сборник долалу «XVI бIаьшере чакхйоалаши XVII бIаьшере, екъайлалехьен Нохч-ГIалгIайченнея Россеней юкъе лаьтта политически гIулакхаш» яхача Т. А. Исаевай статьяца.

Автора хета цхьа хIамь Iалаьмате бокхача лоархIаме да. Цо йоах. Россега покровительство яйта гIерташ духхьал ланве латта феодалаш хиина ца Iеш ахархоех бола баха нах а хиниб. Цу наькъаца моттигерча аьлаша ду инкаш кхатохададар доадахаш.

Т. С. Магомадова «XVI—XVII бIаьшеренашка эрсий Нохч-ГIалгIайчен территоре тIа гIолла чакхдийна эггара лоархIаменгIара наькъаш» яхача статья тIа белгалдоах. XVI—XVII бIаьшеренаш чу а лоацаш йолча Нохч-ГIалгIайче ший лоIаме Россена юкъеяккхара процесса хьалхарча этапе уж наькъаш чIоагIагIа лоархIаме хиина хилар. Цхьабакъда, белгалдаккха дезаш хар цхьаькха хIама: Кавказа территоре тIа гIолла чакхдувлаш хиина а эрсий посолаша пайда ийбаь а дола транспортни наькъаш дукха ха хьалха денз лоаман нах лелаш а, хIаьта дIахо йодача хана юкъа пайда ийбеш а хиина хилар. Цо къаьгга хьахьоих уж маькъаш халкъаша юкъара лоархIаш хиина хилар.

«Грузея Нохч ГIалгIайченон вIаши леладеча гIуллакхий историецара (XVII — XIX бIаьшере екъаилалехьара ха)» яха А. Шавхелишвиле публикаци геттара йIаьхха чулоацача периода хетаьна. Кхетадеш да, массех оагIон тIа цу тайпарча темах дувца доагIача тайпара меттал кертердар чулоацаш а дувца вIашIехьа ца хилар. цудухьа фрагментех дувца дезаш хул автор, бIаьшеренаш юкъе а юташ «тIехлеах», из проблема кIоаргга тохкаргья аьнна ше дения дош кхоачаш а ца деш. хIаьта дуккхача моттигашка-м цо харцахьа а дувц исторически событех.

Къовстадаь аьлча, доттагIала тIагIоллара бувзамаш лерхI автора вайнах массалий хьисапе тушински владельни цIерагIа лелача шибутяний карабахарахи царна йоал тийна хиларехи (хIаьта, дагадохьарагIа аьлча, из материалашца бакъдаь а дац). хIаьта иштта 1754 шера Грузенен Аваренен юкъе феодальни тIом лаьттача хана Къулбаседа Кавказерча лоаман наха Теймураз яхаш хиина гурийн пачхаха хьалхацарах а. ХIаьта ситуаци нийса кхетаяра дIоагIа да из доши классови позицеш тIара къоастадар. Иштта йиш яц хьадда йола исторически ха чулаьна а доацаш хувпамаш а деш лелаяьча торговлех дувца а. (оагI. 40—41).

Н. П. Гриценкоси А. И. Хасбулатовеи духхьашха оттаю Нохч-ГIалгIайче ерригроссийски рынкана юкъеувла йолаллара проблема. Шоай декхар лерай цар XVII бIаьшере торгово-экономически бувзамаш хьа миштта хулари бокчий вулецаш, Терски яхаш хиннача городерча Окоцки слобода бахархой ерригроссийски рынкана чубаха миш

та болабелари хьахьонхар. Но теша дика хала долаш хIама хала а, авторашца белгалдоах Россера хьаухача товарий дикка доккха даакъа пожаловане а транзитно торгови операцеш ира а наькъаца шьрача ара меттел дахкача лоаьмашка баьхача а нохчийи гIалгIайи бе кхоачаш хиина хилара.

Рецензи

Ерригроссийски рынок хьа хилар — объективни закономерни процесс, цудухьа нийса хургдац уж с воан къулбаседакавказски феодалаш, кхыметтел геттара боккхий бераш а. цар «купчинаши» уденешши а, юкъера хьал дола нах, кхьбараш цуша цкъеувзарах дувцар. хIана аьлча, цу процессо юкъеувз обществе дерригача тIоанаш, цкъадараш духхьал, хIаьта вожаш кхычарга гIолла. ХIаьтя, шеко яц, чIоагIа къовсаме я статья керттерча деша даькъера авторий позици — дуаца бокъо йолаш дий-те Нохч-ГIалгIайче XVII бIаьшере йолаелча денз ерригроссийски рынкана юкъаяза хиннай яхаш дийцача, вагахьа санна цу хана ца духхьал хьахулаш а латташ мара ца хиина хилча.

«XVIII бIаьшере екъаилалехьа Нохч-ГIалгIайченнен Россенен юкъе лаьтта политически гIулакхаш» яха статья тIа Я. З. Ахмадова хьахьоиз, тIа тIа чIоагIлуш латташ хиина Нохч-ГIалгIайчен эрсашта еш йола ориентаци XVIII бIаьшере екъалуш кхы а чIоагI а ена кертгерьар а хила дIа миштта отт. Цхьабакъда, тхона хетачох, де дезаш хIама да XVIII бIаьшере эрсашта, нохчашта, гIалгIашта юкъе лийначa гIулакхашта автора еш йола трактовка нийсагIа хургйолаш тоалр.

XVIII бIаьшере нохчийи гIалгIайи Россеца а Къулбаседа Кавказа халкъашца а хиина бувзамаш тохкаш, Ш. Б. Ахмадова вывод ю уж бувзамаш чIоагIдалараш дегIаахарац Терки, Астрахань, Святой Крест, Кизляр, Моздок, кхыраш санна йола торгови центраш боккхаь лоархIаме хиина хиларах. Автора кертагIдоах XVIII бIаьшере вIаши леладаь экономически гIуллакхаш Нохч-ГIалгIайче российски пачхахьалкхен, рынкашка арвлара в. хIаьта иштта Малхбоален мехкашца торговли лелаира а этап хиина хилар. XVI—XVII бIаьшеренашкахье а тоссаденна Нохч-ГIалгIайченнен Россенен юкъера торгови бувзамаш дилла долш дола хIама а хиле дIаотт цу хана.

Цхьабакъда, кхочам болаш теркам тIабахийтац автора нохчийи гIалгIайи, цунна хетачох, алхха хьалда лоархIам болаш мара ца хиннача лоалахарча халкъашцар-ча экономически бувзамашта. ХIаьта хоаш ма дий, цар шолла даьча хувпамашта юкъе российски производства товара а дикка йоккха моттиг лоацаш хиина хилар.

1781 ш. 21 ливаре оттаьнавт — нохчийи гIалгIайи Россена юкъебахара исторически процесса эггара лоархIамегIа йола событи — В. Б. Виноградовеи С. Ц. Умаровеи тохкаш дола хIама. Кепайоазон тIа духхьашха арайоалаш йолча цу документа текста а ма йоагIара анализ а комментари а ю цар, цхьабакъда, из хIама ду, моккъа дале а. Нохч-ГIалгIайчен политически а экономически а чIоагIъенна йолча юртий обществаша шоаш российски подданство тIаяцаш хилар чIоагIдеш дийнача цу тайпарча дувнаща цхьаькха бувзам а боацаш.

Г.-Р. А.-К. Гусейнова «Нохч - ГIалгIайчен халкъий Россецарча лингвистически бувзамий историецара» яхача статья тIа дувц эрсийн къулбаседакавказски меттаца вIаши влияни яра баьхнех. Хьагойт иштта цу процесса специфически белгалонаш а.

Нохчашна да дуккъал, казак-гребенски эрсий метта тюрски меттаца яь влиянi дукхагIча даькъе хьалхарчар шоллагIчаргара дIаийдаьча бIехача дешашта тIайийде гIерташ автор хилар (оагI. 117).

Геттара хоза а хеташ ешалу Б. Б. Грабовскеи С. В. Татаевайи XIX бIаьшере екъаилалехьарча хана арашотен нохчашта - гIалгIашта юкъе лаьттача фольклорно-музыкальни бувзамий дешашта хетаьн йола статьяш.

Н. П. Гриценко «Эрсий просветителаш кавказски халкъашта юкъе» яхача статья шой тайпара йола белгало латт из цхьан идей кIаьагIйоккхаш а хIара просветителах цун гIулакхаш хьалха лаьттача лоаман наьхаца дувза а дувзаш къаьстта дувцаш а йолча къаьст-къаьстача массехк очерка екъалуш хилар. Цо торо кулийт царех хIаране общественни Iилма-педагогически деятельность кIоаргагIа кхетаде — Я. М. Неверова, Н. И. Воронова, Н. И. Гулака, Т.-М. Хандиева, Ч. Ахриева, кхыбарий, просветителах сов майра дувце а («кавказски халкъашта юкъе»).

Кхоачамбоацараш а да статья тIа. Цхьан даькъе — деша историографи ца хилар да, хIаьта вокха даькъе — формулировкаш нийса ца хилар.

XIX бIаьшерен 60 — 70 шерашка Россе хиннача буржуазни реформаша Терски областа административни судебни устройствана (масала Нохч - ГIалгIайчен) яьча влияница хетаьн я Э. Д. Мужухоевай статья. Из проблема тохкаш вывод ю автора, керда управлени алхха кIезиг - дукха хийца военно - «халкъа», пачхахьа Iаьдала хьаштташта кхы а дикагIа тIаерзаьн хиний аьнна.

Цунца цхьана ала дезаш да 1864 шера 20 ноябре чIоагIъаь судебни установленеш юкаш, цар кIийлея тIа хьаьхиннача порядка «лоаман нах бахача наьхе кхыча группашта гаргаоза вокхъостал а Россех Даймохк лархIа а гIо а даьд. дIахо йодача хана цоаех йиза бокъонаш йола цун гражданаш хургхиларах теша а баьб» аьнна автора еш йола вывод сов тIехьаьнна хилар (оагI. 173).

В. А. Трехбратова дувц чIоагIа теркам тIаоза ча а хIанззалца хьа советски историографе кIоанга техха а йолча проблемах — «XIX бIаьшере чакхйоалаш XX бIаьшере йолаеннача ханара Къулбаседа Кавказа юртбоахама болхлой».

Чакхвоалаш белгалданкха деза укх тайпара хIама.

Дуккхи статьяш геттара бIаьхача исторически юкъа (бIаь шера а кхы дукхагIча а хана) хетаьн я. хIаьта цу гома чу проблема дегIаахара этапаш цкъеоа белгал а яхац. Тохкамхоша практически найда найбац древность, юкъера бIаьшеренаш яхача а иштта кхыча а понятеех. Дукха я статьяшта (кхыметтел къаьст-къаьстача статьяш тIа шоаш тIа а) цкъа дийцараш юхадувцаш, материалашта дублировани еш моттигаш, масала, хьалхарча кхаьне гIа торговни посольски нахьех дувцаш, из ца де йиш йоллашехьа къаьст - къаьстача дешай хьакъехьа хиина из Iеш деррига чулоацача дешай хьакъехьа а вIаьщдухьленаш я. Иштта, нагахьа санна Н. П. Гриценкаи А. И. Хасбулатовеи статьи тIа Нохч - ГIалгIайче ерригроссийски рынкашта чуувза болабенна из XVII бIаьшере иле, Ш. Б. Ахмадова статья тIа Нохч - ГIалгIайче Российски пачхахьалкхен рынкашка арзовла йолаенна из XVIII бIаьшере я.

Деррига сборники хьакхача эрсашта къулбаседакавказашта юкъе лаьттача гIулакхий дешаш довзара юкъе лаьца доккхь даакъа да.

Х. АХМАДОВ,
Нохч-ГIалгIай истоpе, социологе, филологе института Iилман белхахо.

БРИГАДИР-ХЬЕХАМЧА

ХIаьтта итт класс яьнна, цхьаьнкха кулг - говзал йоацаш вар Дударов Адам Грознерча «Трансмаш» заводе балха воагIача хана. Адама даьвоашс Хьусена чIоагIа могадьдар оIамига саг ше нъахьегаш волча заводе балха воагIнага. ХIаьта Хьусена «Трансмаше» къахьега яр вурийтталагIа шу да. Цо массаза а оалаш дар веший воIага: «Сага ший доаккхар, вIаьши, къахьегам ба, болийлочун цIи сий дола ши лоархIаши я хьона вай мехка» — аьле.

— Сенах ховргда из — йоах хIанз Адама. — Эггара чIоагIагIа сона эшшача хана, са уйлаш ши дага хиннача хана даьвоашс нийсача новкъа ваьккхавецаре, са дIахора вахара ниъ миштта хургбар. Дударов Хьусена бригадир хиларех тарра ший бригаде болх бе хьайийцар Адам. Юххьанца кхаь-биъ бетта слесара ученик волаш болх баьчуя тIехьагIа цо хьагойтар ше балха тIера волга а хIама хара тIаккхуш волга а. Даьвоашс Хьусена а бригадерча наха а зувра зIамига саг дукха хIама хьалхадаккха ца дезаш вииза слесарь-сборщик хиина дIаэттала.

ХIанз Адама мог моллагIа чоалхане балха операци кхоачашъе. Цудухьа хьаена биъ бутт боаллаше а слесарь-сборщика кхоалагIча разрядагIа къахьега волавелар из. Бригадерча наха юкъе, къахьегама ветеранашта нийсса хIана бац аьнна болх бора Адама. Из зийра цеха кулгалхоша, завода администраце. Дукха юкъ ваале цунна елар лакхагIа йола пхелагIа разряд. Цун сурт хьалтехар цеховой Сийлен улга тIа.

1978 шера сборочни цеха комсомольско-нагирхой бригада вIашагIйолла лаьрхIар. ХIаьта бригадана кулгалде мала оттаверга яха хаттар укхаза нийсдаланзар, массава а раьза волаш Дударов Адам хержар бригадерча наха.

19 сагах латташ я Адама кулгалду комплексни бригада. Берригаш хIана бац аьна комсомольцаш ба цига къахьегараш. ХIаьта бригадир ше 1980 шера денз КПСС член ва. Ше коммунист хиларах тарра бригадерча хIара сага эшача гIо деш, боагIача боараме болх хьабар хьадехаш хьавоагIа Дударов Адам.

Цудухьа карагIдьнна толамаш белгалдоахаш 1981 шера бригадана елар «ВЛКСМ XIX съезда цIерагIа йола бригада» яха сийдола цIи. Цу цIера сий лаккха лоаттадеш хьайоагIа бригада. Дукхьал дIабахача иииь бетта цар вIашагIъеллай 720 тракторни прицеп. хIаьта из хул планагIа йоагIачул 96 прицеп дукхагIа.

— Миштта латт Адам Iа кулгалдеча бригаде къахьегамен производственни дисциплинаца дувзаденна гIуллакх? — аьна даьча хаттара жоп а луш бригадира аьлар:

— Тха бригадера беррига нах шоайла кхотабенна, вIаши эшача новкъостал деш хьабоагIа. Балха тIехьабусараш, корта бохабу малараш мела ниъ тхона юкъера цIенбенна дIабаьнаб. ДагадоагIа сона Iалаьмате дика говзанч вар Корнилин Сергей. ТIехьарча хана корта бохабу малар мела вайлар зIамига саг. Балха хана тIа чура къаракъ эцаш зийра из халкъа контролераша. Групкомсорга Аюбова а, бригадерча наха а дуккхазза бехн боаккхаш къамаьл дир цунца. ГIулахк тоалуча оагIораьха кувцалуш дацар. ХIана дацар де, балхара дIа ца ваьнхача. Ткъа бригадни собране администрацегара Корнилин балхара дIаваккха аьнна декхар дир оаха. ХIаьта цо тха декхар кхочаш а дир. Эшам хиларий бригадана из бахьан долаш? Хиланзар.

Къахьегамен производственни дисциплинаца дувзаденна цхьаькха масал а доаладир сона бригадира. Балха хеннахьа хьа ца воагIаш шоаза-кхоаза яхар санна хьенедар слесарь - сборщик Гандалоев. Цунца цу хьакъехьа къамаьл хиначул тIехьагIа гучадьдар больнице цамогаш уллача шой кIаьнка тIехьа ухаш хиларца из хьелуш хилар, Бригадера нах гIулакх иштта долга шоашта хайначул тIехьагIа чIоагIа бехн баьккхар Гандалоевх шоашка вo! цамогаш волча хьа ца хайтарех. ХIаьта воIагIа хьаннь а. цIагIа фу эш хьажа а балхара йистельача ерригa бригада яхар.

Иштта ва из хIанз ткъаь итт шу мара даланза вола бригадир, коммунист Дударов Адам. Наьха барт чIоагIбе ховш, эшшача моттиге дика новкъост, бригадерча хIара сага дегага кхача ховш вола саг, бригадир-хьехамча.

А.-Г. УГУРЧИЕВ.

Укх тІеххьарча шерашна Нохч - ГІалгІайн химически завода цехашта юкъе яьржача социалистически яхье хадданза хьалха латташ хьайоагІарех цаІ я вокххагІволча мастер Парагульгов Дауда Мухьмад керте латтача басарш деча цеха коллектив. ХІара дийнахьен буси цо арахец 35—40 тонн тайп-тайпара басараш. Укх тІеххьарча йиъ кварталагІа вІаштта завода цехашта юкъе хьалхара моттиг яьккхача цунна хьокаьй дІава предприяте карара кара тела ЦІе байракх.

Укх шера июнь бетта цехе арахеца доладаьд ийнашта хьекхаш дола керда басар. Из хьалха арахецаш хинначул дукха дикагІа а хьетаи а хиларал совгІа 24 сахьат далалехьа доккъалуш й да. Ишта цехе керда арахеца доладаьд хоза бос болаш дола бакьцарь басар а. Уж басараш бахача нахд чІоагІа хоатташи дика дІаэцаши да.

Уж къахьегама толамаш хьакхоллаш бараш ба шоай тьинари низи кхо ца бенн болх беш бола болхлой, дукха бригадаш. Царна юкъе я хадданза хьалха а латташ, хІанзалехьа ворхІ бетта радийн кхоачашъяь йола Октябрьски райсовета хадкъа депутата Цугаева Рамане кулгалдеча расфасовщикий бригада коллектив. Цун керттердар — шийн бригадерча болхлой къахьегами царна юкъьера социалистически яхье цо кхетамца вІаштІехьаккхар.

СУРТА ТІА: расфасовщиний бригадир Р. Цугаева.

И. ПЛИЕВА сурт.

Дика говзанч

Назрановски района «Электроинструмент» завода коллективо укх шера ялх бетта продукци арахецара план кхоачашъяьй, 104 процент.

ХІара бетта цхьа минут за зехьа ца йоаеш къахьегаш хьайоагІа механически цеха коллектив. Дукха ба укхала производстве хьалхалаттараш. Царна юкъе белгальйина я Цыздоева Джамалда Золотхан. Назране гІишлоньерашца болх беш яр из табельщица йолаш цхьабаьнда, из професси дего хьатІаэцацар.

1967 шера «Электроинструмент» заводе цхьацца йола цехаш болх беш яр, тоъацар нах. Цига лаьрхІар цо шийн дерриг вахар цу завода коллективаца дувза аьнна. Механически цехе токарь-револьверщица ученицалла дІаяттар. Цу хана деха цхьан станока тІа болх беш хьайоагІа.

— ВІалла вицлац сона сай хинна хьехамча Боголов Дреса Дауд, — йоах Цыздоевас. — ХІанз а наладчик волаш укхаза болх беш ва. Цо Іомадир сона дукхадар: Іомайир станок, йовзийтар хьаьеш йола оатхалаш, царна обработка е эзаш йола инструмент ирье, кхыдар. ХІана а сона ца хоир хьахьеха гІерт. Каст-каста хьожаш хул аз обработка яьча оатхалашка.

Кхо бутт мара баьккханзар Золотхана ученица йолаш— цхьоалагІча разрядагІа ше болх бе йоласьяр из. хІана кхоалагІча разрядагІа болх беш я. Литейно-прессови цехера хьальча, кІала редуктора оатхалашта обработка еш и на. ХІара сменагІа нормагІа 350 оатхал кийчъе езаш я из, цхьабакъда, 550 га дІакхоачаю. Шийн тамагІа деце в контролераша вІалла юха ца яйташ дІакийю уж.

Дика говзанч хиларал совгІа хьехамча а я из. ХІанз хІара денна шоай сменин нормаш 120—130 процент кхоачашъеш къахьегаш ба Беш тоева Фатима, Хучиева ПаьтІамат, Вышегурова Хадишат, кхыбараш.

— Тха цехе эггара дикагІа йола токарь-револьверщица я из йоах цеха начальника Цуров АртагІа Батарбика. — ДІаяха иттлагІа пятилетка цо кхоачашйир 1979 шера январь бетта. Из чакхйоаллац пленал совгІа арахийцар 55 эзар гаргга редуктора оатхалаш. Дика къахьегаш хьайоагІа цхьайттлагІча пятилетке а. ХІанз цун къахьегама календара тІа ба укх шера декабрь бутт. Шин шеран ялк беттаи йолча пленал совгІа арахийцай 12500 редуктора оатхалаш.

ХІара шера дика къахьегарах из я 1976—1982 шерашка кхачалца «социалистически яхье котъяьнхар» яха знакаш делаеш, коммунистически къахьегама ударник, дукхача грамоташца ахчан совгІаташца белгальйай.

Наг-нагахьа нийслора литейно-прессови цехера бран йолаш оатхалаш механически цехе кхоачаш. Цкъа мара беррига цу цехера болхлой хьагул а бах къамаьл дийцанзар Цыздоевас цу болхлошта юкъе, царна ахь хетаргдолаш. Цу хана дена шоай болх вІалла бран йолаш беш хьабоагІа уж.

...Сайрийна балхара цІаеча дукха дувцар Золотхана шоай заводах, коллективах лаьца. Цун маьра Цыздоев Бахьаудина а дог эттар цига балха ваха. Итт шу совгІа даьннад цо сборочни цехе слесарь - наладчик волаш болх бу.

Пхиъ дезалхо ба цар. ЙоккхагІйола йоІ Аьсет медицински училище а яьккха медсестра йолаш больнице болх беІр я, воІ Джабраьил Винница яхача городе политехнически институте дешаш ва, кожаш школе деша багІа.

Ишта производстве а дезала юкъе а хьинар нхо ца деш къахьегаш хьайоагІа дика говзанч Цыздоева Золотхан.

А. САГОВ.

СОАХКАРЧУЛ ТОЪАЛ ДУКХАГІА

Геттара дика хьокхамаш гойташ къаьлег укх шера Гудермесски района «Дружба» совхоза хьайбаш леладераша. Масала, соахка хинначул 148 килограмм дукхагІа хилар яхе бетта хІара кхоабача Іаттагара яьккха шура. Цу гІулакхо торо делийтар Даьхейна шура дІаялара ах шера хьалх 1 июнь хьатІакхоачаш кхоачашъе.

ХІанз хІара дийнахьа 1,5 тонн шура дІалу пачхахьалкхенна. Из я соахка укх хана дийнахьа дІалуш хинначул 650—700 килограмм дукхагІа. Ишта болх баро вІаштІехьдалийтад ялх бетта Даьхенна планал дукхагІа 40 тонн шура дІалла.

Доаркашта юкъе лаьржача социалистически яхье хьалха Берсханова ПаьтІамат я. Пхе беттан ах беттан 1340 килограмм шура яьккхар цо хІара кхоабача Іаттагара, шера план 3150 килограмм йолаш. Яхье шоалагІча моттиге йолча Хасуева Хедас хІара кхоабача Іаттагара 1210 килограмм яьккхар пхе беттан ах беттаи. Социалистически яхье хьалхара моттиг яккхар дукха царна къуса моташ Хамурзаева Ирабу мара яц ферме хІаиларчоа.

Доахкана зерттІа Іунал а деш доаркай хьокхамаш лакхдара доккха повкъоктал ду скотникаша Идалов Ильяса, Макаев Хьусена, кхычар.

МалагІча тороцаш йиш хилийтай ферма коллектива болх иштта эртебаьккха тоабе? Цу хаттара жоп луш майрра ала йиш я, эггара хьалха наьха балхацара безам совбаьккхаро, къахьегама дисциплина товаро вІаштІехьдалийтад, аьна.

Кердача хьесапе белгалбоах укх шера яхье хьалхалаттараш, хьинала къахьега хьайбаш леладераш. Масала, итт дийнахьа, бетта, квартала балха итогех яхье котало яьккхараш премеш телараІ совгІа, хьалхарча итт дийнахьа хІара кхоабача Іаттагара дукхагІа яьккхача хІара килограмм шурах а ахча лу доаркана а цун доахкана хьожаш волча скотника а. МалагІа пайда баьб цу гІулакхо? Хьалха, яхье котало яьккхараш мара премеш луш йоацача хана, яхье хьалхле яккха вІаштІехьдаргдоацилга хаьв болча, масала доаркаша, бебашха боацаш лелабора шоай болх. Цхьабакъда, хІанз хІараьр гІерт ца хулла дикагІа къахьега. Цу гІулакхо шийн аргІагІа чІоагІьй дисциплина а.

Яхье котало яьккхарах тела премеш е йовкхий а. Масала, квартале баьча балха итогех яхье хьалхле яьккхача доаркана бис бутт баьпна Іасилг лу. Укх шера хьалхарча кхаь бетта баьча балха итогех из тайпа совгІат Хасуева Хедийна делар. Ванъда, шоалагІча квартале котало яккхарах лургдолаш дар Берсханова ПаьтІамата кхача мегаш да.

Оалантара деяз тоабаьб хьайбаш кхабара болх а. ДукхагІдар кошна а долаш, аткачарча рационах телаш да хІанз доахкана доакъар. Из хьатІаккхухьаш болча механизаторашта доагІа алапи ферме яьккхача шурах тийша да. Цудухьа доакъар шийн хадийхьа хьатІаде гІерташ хул хІанз механизатораш, хІаьта хьалха, алапи хьатІаденача доакъарах телаш хилача хина, цу гІулакха шеаита йолкхо йора цар.

Геттара дика вІаштІехьдаьхад хІанз наьха балха, салаІара хьалаиа а. Доахаш латтача ерригача помещенешка болх беш я чура кувхаш арайоахаш йола транспортераш, хьогделча Іатто яоеІара тІа бат Іотта мара ца езаш хий доагІаш йола автоматаш. Белгалдаккха доагІа, делкъайтен серрахьен леляйта ара а доахаш, доахам укхаза хадданза чуса дахь лоаттаделга.

Ведараш, флягаш, бош беттача хана хиланза бартбоаца кхьбола гІирс лоаттабара лаьрххІа хьакъоастаяь моттигаш я. Цига масса хана хул дІайха хий. Кхоачам болаш дика Іелашбаьб хьайбаш леладераш спецбарзкъаница а.

Мукъа йолча хана парггІатта салаІа йиш йолаш да дІеча уголоке а. Цига латт телевизор, йолаш я шашкаш, шахматаш, газеташи журналаши масса хана керда хул.

ЦІеча уголоке уллув хьалтеха шин графин йоал. Царех цаІ соахка баь болх хьахьокхаш я, хІаьта шоллагІъар укх шера беш бар. Царга хьежача гуш да, пачхахьалкхенна шура дІаллара ах шера а шера а планаш ферме соахка кхоачашъяь йоацилга. Цхьабакъда, соахка тІадисса декхар юха метта а оттадеш, укх шерара план тоаме яь яккха цу коллективе карегІдаргхиларах шеко яц хІанз.

Шурий фермал совгІа, дулха къона доахаи кхоаба моттиг а я совхозе вІаштІехьъяьккха. Геттара дика хьокхамаш гойт цига къахьегараша. Юкъера лаьрхІача 325—340 килограмм дозал долаш бежанаш дІател цар Даьхенна дулха хІара шера. Цу гІулакхо бокха пайда а бу боахама. Масала, соахка 8 эзар сома бир пайда.

ХІанз 126 къона бежан да цига кхоабаш. Царех хІарачена дийнахьен буси юкъера лаьрхІача 600—650 грамм дулх тІаикхетийт скотникаша.

Ишта, месачиии долча юкъа планагІа 150 тонн йол, 350 тонн сенеж кийчъе езаш хиннача, йол 162 тонн, сенаж 380 тонн Іелашъяьй. Лоаша аьлча, тешаме гІа боалаш хьабоагІа укх шера цу совхоза хьайбаш леладераш.

И. ЛЮТЕРОВ,
юртбоахама продукци кийчъяран дикалаи тІахьожам лоаттабеча Гудермесски района пачхьалкхен инспекце инспектор.

№ 13 йола «Агитатора блокнот»

КПСС Нохч-ГІалгІай обкома пропаганды агитацен отдела «Агитатора блокнота» аргІацара номер хьаеллалу Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета июньски Пленумах болча хоамаца.

Гарга гІертад РСДРП II съезда 80 шу дизара ди. Цунна хетаяь я «Кердача тайпара йола парти» яха исторически Іилмай кандидата Н. Шпеца статья. «Ветеранаш, шо тхона диденнадац» яхача рубрикана кІала я исторически Іилмай кандидата М. Каратаевай «Къовсаме чІоагІденна къонал» яха статья.

24 июле вай мехка дездергда торговле болхлочун ди. Цу лоархІамеча датах лаьца я КПСС обкома яйгача. кхачан промышленностех торговлен отдела заведующе заместителя М. Лещева кийчъяь «Балха нах бераш — нийдархой» яха материал.

Агитатораштa пропъостала кепатехай «Къамаьл де миштa кийчвала еза» яха разработка. Культуранеи коммунистически моралаи хетаяь я психиатр-нарколога кийчъяь материал.

Дунен халкъашта юкъерча хьалах дувц В. Поляковске статья тІа.

Доазол дехьара

ГДР. Наха чуІе кІемош хьалдеча а немаш, даьча а пайда эцаш йола, электростанцеши тайп - тайпара промышленни сооружени хьалъеча эзаш йола электрооборудовани хьаю Аннабергреча (Карл-Маркс-Штадт округ) предприяте. Цу заводе даьккхача укх сурта тІа — нийчача продукце дикалга хьожаш йоль участок.

АПН—ТАСС сурт.

СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ МЕХКАШКАРА ХОАМАШ

ХІАМА ДИЦЛАЦ ХАЛКЪА

Решена тІаьнцай польски столице гитлеровски концентрационни лагерашка байнача наьха Мавзолей хьайола аьнна. Из я паргІатон демократии баьанерча къовсамхой Польски союза чубоагІача дунен шоллагІча тІема ветеранийн концлагерашка чубаьхкарийн инициатива.

Проекта автор Варшава керттера архитектор Эдвард Сошиньский волча Мавзолейх хургда символически наш — халкъа цІаккха а йицлургйоаца моттиг. Укхаза дІаоттаергъя дунен шоллагІа тІом болаш лоденаш байнача ерригача Іоажала лагерашкара сиа цига байнача наьха деньех юлейнса хІамаш. Мавзолей хьалъергъа общественносто денана ахчах.

(Интерпресс — АПН).

ЛОКОМОТИВ «1917»

Горна-Оряховица яхача болгарски городерча Харалампи Стоянова цІерагІча локомотивии депо № 1 йолча цеха коммунисташа доъхар тІаийцад пачхахьалкхен планал совгІа Сийлахь-боккхача Октябрьски социалистически революце сийна «1917» аьнна символически номер а йолаш бола дизельни локомотив хьабе.

Из инициатива хьалдаьлай цехе ерригача коллективо. Даьд депо цунна эшаш йолча материалашца цаьаддаш а ханнахьа а Іалацъяра тІадерзадаь гІулакхаш, лакхденнад къахьегам вІаштІехьбоаккхилгеп цун дисциплинен. Машинашьзкахона доп деннад Сийлахь-боккхачи Октябра 66 шу дуза денош хьатІакхоачаш кердача локомотива монтаж ь боца.

(София — пресс — АПН).

ГОРОДА ЮХЕРА БОАХАМ

Бухареста а Румыне а кхьча городашта гонахьара дахьса дадача лаьттаех сомий бешамаши огородаши е лаьрхІад Румыне. Халкъа совгташа хьаю безама бешамаши баьцадаараши леладерий керда ассоциацеш, цар на лаьттаи а хьежадеш. Дукхьала кхарча шера, масала, бешамаш йогІаргъя 30 эзар гектар совгІача майда тІа. Цу тайпара йолча коллективни участкаша, шекъ йоацаш, дика гІо дергда баха нах сомацеи баьцадараццен Іалашбара дехлар кхочешдара.

ХЬАЕШ ЛАТТ ТРАНСПОРТНИ СИСТЕМА

ДегІаухаш латта мовхьаш дІа-юха кхухьилга (уж тІакхетаргда 1981—1985 шера 85 процент Іалашдара къаман транспортни система хьаяр — Лаоса халкъа боахам дегІабоалабара керттера декхар.

Меконг яха дода хийн путех дІадетталу хиши нерттера транспортии артери йодаш юсаш я хІанцарчоа. Форда тІа дІатІакхача йиш йолаш бац мохк машинияъ бац, цул совгІа, мехка ах территори дІалоац лоамаша, дукха да чІожаш, долха хилгаш.

ХІанз укх сахьате сихдаь деш латт къахьа тІонаьнъаш тоадаран юхаметтаоттадараи тІадерзадаь балхаш, дехкаш латт асфальт билла наькъаш, техкаш да тІаьш.

МАЬЛХА НИЗ ЮРТА БАХАЧА НАХА ЭШАРАШТА ХЬОЖАБЕ

МНР АН физикан техникан Института балхахой болабеннаб дукха ца гоаш уж серийни арахеца йиш хургйолаш маьлха кремниеви батарей элементаш хьаяра даймехка технологи оттае. Маьлха батареяш и гелиоустановка эггара лоархІамегІара элемент.

«Маьлхаца» е «михаца» болх беш йола энергетически установкаш хьаяр боккха лоархІам болаш да энергеци тайпара запасаш йоккхий йолча Монголена. ДегІахара программа хьежа цу проблемана разработки ира доккха новкъостал ду мехка ООН. ХІанз укх сахьате тохкамаш деш я укхаза даймехка хьаяь советски, английски, финиски, американски, швейцарски производствоша хьаяь гелио а воро а установкаш.

Маьлх мухи хургба дагІенашка, оалаче хьаттай дІамигача участкаша, итташ эзараш йола беррига мехка дІа-юха кхайкача саина йоахнача кІоаргача гІувнашнара хий хьалтІадоахача «къахьеган» Гелио а миха а движенех комбинированни пайда ийбар дизельни установкашца цхьан тардаро йиш хулийтаргъя юрта дІамигача энергетика проблема къоастае.

(АПН).

ЯДЕРНИ КХЕРАМ МАССАНЕГА А КХОАЧ

«Машари вахари бахьан, ядерни тІема духьала» яхаш хинна Дерригдунен ассамблея йоланлале дукха хьалха разрядка политика йохае, машаре дахара принцип дІатасса, тІема кийчо яра совле яьккха, ядерни тІом тІа котало яккха гІерташ йолча пачхахьалкхений милитаристски тІонараша кхайкадир из планета машара тІехьарча кинзй форум «цІебарий» пропагандистски мероприяти я аьнна. Кхохнабеннача машаран гераз дІаданкхараш тІехьарча дунен халкъашта юкъерча болама бух бе дагахьа, ВІашагІкхийтта Штаташи НАТО гІоллара цар союзникаши гІерт ядерни тІом лоалургболаш хиларах общественность тешае.

Дерригдунен федераце Іилман балхахоша оттаьчен иракски форуме дахкъа лоацаш хиннараша йийцачен ядерни тІема кхерамах йолчо тохкаминй доклад ши кхера вІашта ца уллийташ йохаю уж зуламе иллюзеш. Іилманхоша хьагойт ядерни гераз а детташ тІом бича адамле хІалакьхургхилар. Нагахьа саина цу тайпарча тІемо (хІаьта из Рейгана администраце адамлено тІаьаца метаргдола хІама лерхІаш ба) хьалхагІа «дуьньала 200 миллион саг мара ца вуй» (лаьттан букъа тІа бахача нахах 5 процент гаргга нах), цо хІаланкъергъяр дерригача дегІадахкача мехкашкара цивилизаци, хІаьта Іалаьмате во хургьяр цул тІехьале дегІаухача дунена а.

Адамле шийна шухь яхаш болча гонахьарча гоина ядерни тІемо ютаргйолча тІехьалена боккъонца Іилман кІийлен тІа яь анализ-м пропаганда яц. Іилманхоша хьагойт, къьметтел юкъарчал доацаш ядерни тІема юкъе даакъа лоацаш довлача мехкашка а шеко а йоацаш милионаш бола нах боаргхилар, боарам боацаш йоккхача масштабе моцал, къел йоладергхилар, экономикана доккха зе дергхилар.

ХІана? Ядерни тІемах хьахила делаш дола хІама да гонахьара го йІаьххача хаиз меттабоагІаргбоацаш талхар. Цхьатарра Іалаьмате дукха дом атмосфере уратІбахарош Маьлха сердал а къайлайоаккхаш дема дохк оттарой дунен доккхача даькъа тІара климат хувцаргъя. Аьга дІаяргъя дукха хьунаши аренаши — цунах сага, хьайбана, баьцовгІашта дергдола эзлама хьисап дулургдоацаш доккха да. ЙІаьххача хаиз радиоактивни заражени йоаллаш хургда наха мела а догІан а хий. МоллагІа халонаш чІоагІа лоалуш йолча лазараш хьедеча вирусашеи бактерешеи дукхача наха хулаш дола лазараши эпидемеши хьедергда ядерни тІемо ца боабеш бисараштa.

Дерригача дунен тІарча лораша бикъдеш хІама да ядерни тІом адамлеина дола тІеххьара хургхилар. Цудухьа дар Праге хиннача ассамблея балха юкъе даькъа лаьцача 140 мехка виналша, дукь-духьача къамех болча, тайп-тайпара философски хетараш, религиозни уйлаш, шоашой динах болча наха профессиональни союзий, машара тІехьарча боламa, кхалйаьхa, кагирхой, студентий болами, политически партей, кийнай объединеней вихалаша ядерни тІема кийчо яр адамленна дукъаларча эггара доккхагІа долча зулама хьисапе во могалар. ТІом, заявлени йир цар, хиланза бартбоацаш бац. ХІанз а тІехьа даш катастрофа ца хилийта. Из ца хилийтара де дезараш фуд хов халкъашта шоашта, цхьа барт а болаш чІоагІа тІема духьала даьннача вайх хІаранена.

Пражски ассамблей балха юкъе даакъа лоацаш хиннараша Лаьттан тІарча берригача нахага кхайкарал дир 1983 шу адамашта Іалаьмате кхераме дола ядерни герз хьаделга кхы а сихдении конфронтаци дІахо чІоагІъеннен шу ца хилийтара оарцагІбовлара уж тІахьехаш.

Вадим НИЭСКИЯ,
АПН спец. корр.

Прага.

МАЦА ХЬАЕЛЛАРГЬЯ ЯСЛЕШ?

ПИСЬМОН ЛЕРАГІА

Дукха ха йоацаш газета цІерагІа желоба яра Сунженски района Галашка яхача юртарча берий яслей болхлошкара. Уж латкъаш бар цхьа шу ах шу хьалха балха тІара дІаьлккхача берий яслей хиннача заведующе Гайтукиева Хьажбийкара Людмилас болх хьабайтац, на бахьан долаш берий яслеш къайла латт, хІаьта тхоай бехкагІа доацаш болх а ца беш, хьалуш алапи а доацаш соахка август бетта деиз цІагІа дагІа тхо, яхаш.

Желоба тІа дувцар бакъдий хьажа вахар со цу юрта. Хьежар фу бахьан долаш Гайтукиева балхара дІаьлккхай, из дІаьлккхача цеха берий яслеш къайла хІана латт?

Берий яслешка болх беча наха. Галашкарча бахархоша яьча, заведующи йолча Гайтукиевас къахьегама законодательство, финансови дисциплина телхаю, шийн балхарча моттигах шийна пайда бе гІерт ихача залаленешка хьожаш хиннай 1982 шера январь бетта Сунженски района халкъа тІахьожама комитет.

Заявленеш дІатеххача гучадаьннад берий яслей болхлоша а юртарча бахархоша а дувцар бакъхилар.

Шийна Галашкарча халкъа депутатий Совета (председатель И. И. Арчхоев) цхьаккха тІахьожам ца лоаттабарех, къаьстта а юрта Совета централизованни бухгалтере мелал ялийтарах Гайтукиевас ше берий яслей заведующи йолаш болх беча 1972 шера денз телхадаьд къахьегама законодательство, финансови дисциплина. Шийн балхарча моттигаш шийна пайда бе гІерташ пачхьалкхен средствах а материальни маьхаленех а доза ахча диад.

1976 шера октябрь бетта денз 1981 шера октябрь чакхбаллалца цо хьанийцад 1314 сом ахча. Из цо хьанийцад вІалла балха йоаца Л. Х. Нальгиева яхий болх беш я аьнна дІа а хьаь.

1972 шера денз ше вІаьхача декретни а профсоюзни а отпускашка ухача хена заведующе когаметта болх беш ба яхаш дІалебаьб из болх беш боаца нах, царна хьадоагІа алапи ше хьанийцаьд. Цу тайпара 1973 шера денз 1981 шерага кхаччалца цІаккха берий яслешка болх беш ца хиннача станице Орджоникидзевске яхача Р. Х. Евлоевай цІерагІа Гайтукиевас хьанийцад 1481 сом ахча.

ХІаьта 1974 шера март беттагара август беттага кхаччалца ше декретни отпусках йолаш берий яслей заведующа ва аьнна дІаязваьа цун мар М. Б. Гайтукиев. Ишта бокъонаш телхаеш хьанийцад 434 сом 40 кепиг.

1978 шера ноябрь бетта денз 1977 шера октябрь чакхбаллалца М. В. Гайтукиев къахьегама книжка тІа дІаяздаь ма хиллара болх беш хиннав Красноярски ветеринарни участка заведующи волаш, хІаьта цун цІерагІа цу юкъа берий яслешкара цунна дІаденнад 762 сом 48 кепиг алапи.

1981 шера М. В. Гайтукиев апрель беттагара ноябрь бутт чакхбаллалца республикан араха дІавахав хиннав. бакъда цун цІерагІа Л. Х. Гайтукиевас хьанийцад 490 сом алапи.

Цу тайпара но ахча хьанийдаь моттигаш кхы а я.

Л. Х. Гайтукиевас телхаяй бераша кхача дІабалара бокъонаш. материальни маьхаленаш лораяра бокъонаш. Къахьегама законодательство телха а еш къахьегама книжкаш доацаш а уж хьа ца яздеш а хьанийбаьб нах балха.

Из каст-каста балха тІа йоацаш хиннай, яслей болхлошца аІхьала хиннай. Къахьегама законодательство, финансови дисциплина телхабарах, балха боаца нах дІаязбеш ахча хьанийдарах, кхачан продукташ лечкъаеш чукхахьарах, кхы тайпара бехкаш хиларах Сунженски района халкъа тІахьожама комитет цу гІулакхага хьежачул тІехьагІа 1982 шера 29 январе № 2 йолча Галашкарча участкови больница решенегІа Л. Х. Гайтукиева мукъаялийтай берий яслей заведующе балхах. ХІаьта Сунженски районни халкъа суда решенегІа из дехкарий за вьй хорпахьа дия 6194 сом 21 кепиг ахча пачхьалкхенна дІатакха.

Цхьа хаттар отт хьалхашха. ВанагІ, Гайтукиевас мел леладер арахьара тІа а бахкка вахе гучадаккхалда ца хоаш, ца гуш хинийб-те халкъа депутатий юрта Совета болхлой, къаьстта председатель волча И. И. Арчхоеа берий яслей болхлошта алапи далара ведомостаи уттараь юрта Совета централизованни бухгалтере йоккхагІйола бухгалтер Н. И. Осадчаи цу ведомоста тІа а хьежаш берий яслей болхлошта доагІа ахча дІатийна бухгалтер А. В. Демченкои.

— Берий яслеш № 2 йолча больница цІерагІа я, оаша духьал финансови оагІорахьара мало бувам лоаттабац царца. Халкъа тІахьожама болхлоша уж кхоачамбоалараш гучадаьхалцe хахзар сона цига иштта бокъонаш телхаеш гІулакх хиналга, — аьлар юрта Совета председателa И. И. Арчхоева.

Алапи дІаделча, шийна юхе йоакхача берий яслешие болх иштта дІабода хи дукха сатота хинайоаначох тара я юрта Совет. Лакхе Арчхоева дийцар шийн хоа фуд ца хетача хоана дола дах къамаьлах тара да.

ХІаьта бухгалтерашa фу аьлар?

Арчхоева дийр сена дар цар къамаьл а. Цул совгІа белгалдаикха деза шиккъе а бухгалтер шоай специальностагІа дийша ца хилар. Осадчаяс итт класс яьккхай, хІаьта Демченкос ворхІ класс яьккхай. Бухгалтера болх парна хаи ала йиш яц. хІана аьлча уж дукхача хана денз цу балха тІа болаш хьабоагІа. ХьабоагІе а из болх ба ра мел эша знанеш цар ала хала да. Цун бахьан да цар балха тІа дуалийта тІалаташ. Цун дола теша да ер масал. 1982 шера 2 апреле берий яслей заведующи хинна Л. Х. Гайтукиева тІа а йоацаш йоккхагІйола бухгалтер Н. И. Осадчая берий яслей материальни маьхаленаш дІалуш хиннай кердо тьожаьча заведующега Черкиевайга. Тиашеиа кІаьда инвентарь цІи а теха йоагайьй. Бакъда, списать а дахь йоагаеча хІамашта уж йоагаа слехьа списать деча хана оттае вай акт йоагаль массехи ди дахьча, шоаш болча ревизор веча оттаяьй. Из бокъонаш телхаеш дахь хІама да.

1982 шера 10 феврале Галашкарча № 2 йолча участкови больница берий яслей заведующелла хьожаьай М. Черкиева. Хетацала мег Гайтукиевай харц гІулакхаш чакхдаьнна хург ма дий аьна. Из иштта дац. Ше балха хьажайнча денз берий яслешца болх бе бийзабад Черкиевай. Цул совгІа болх беш бац яслей кхыбола болхлой а яслеш шоаш а. Ше балхара дІаяккхар бокъо йоацаш да аьнна, дІаяккхар ца довш йоагІа Гайтукиевас Черкиевас Іоахка чІегаш хьа а даьха Іоахкад шийн чІегаш. Цул совгІа, доккхий хьастамаш чу а детташ кхы тІа а чІоагІъяьй наІараш. Из сурт дар сона дайнар а. Берий яслешта юхеваха йиш йолаш вац цу цу болх беча нахах саг, керда хьожаяь заведующи. Ишта болх ца беш латташ я берий яслеш. Цецвоаккхаш да пачхахьалкхенна ахча дика дІаьлккхача кхалсаго соахка август бетта денз берий яслешка болх а ца байташ дІакъайла лоаттаю аьлча. Фу деш я-те халкъа депутатий юрта Совет, милице органаш. Из массе а бокъонаш телхаю гІулакх ма дий.

Цу хьакъехьа къамаьл хилар са Сунженски РОВД начальника заместителаца А. Албогачиевца.

— Л. Х. Гайтукиевас леладу бокъонаш телхаю гІулакх бахьан 7 июне РСФСР Уголовни Кодекса 200 статьягІа (самоуправство) цун гІулакхага хьожаш я следствени органаш.

№ 20151 йола из гІулакх гІадола кинижка гайтар сона Албогачиевс.

— Цул совгІа, — аьлар цо, — 20 июне Гайтукиева качъяхай керда хьожаьча заведующега Черкиевайна. Берий яслей болх дІа ца бахийтарах, берий яслей болхлошка во къамаьл дувцарах, качъяхарах Гайтукиевай гІулакхага хьожаргба РСФСР Уголовни Кодекса 206 статья шоллагІча даькъо дІадехараша хьежжа.

Цхьаьнха да белгалдаккха дезаш. ВанагІ, соахка август бетта дена бокъонаш телхаеш хьайоагІача Гайтукиевай гІулакхага ца хьожаш 7 июнага кхаччалца хІана Іийнай следствени органаш? Юрта Совета председателa Арчхоева яхачох Сунженски РОВД Гайтукиевас леладечох хоам баь-м дукха ха ма йий.

Ховш ма хиллара, берий яслеш къайла хиларах болх ца беш багІа безаш ба яслешка болх беш хинна нах. Шоай бехкагІа а доацаш соахка август бетта денз болх ца беш, алапи хьа ца эцаш а ба яслей болхлой. ТІаккха цар алапи хьаэца йиш ца хилара бехке малав?

Теша безам ба Сунженски райисполкома, РОВД, Галашкарча халкъа депутатий Совета болхлоша хІанз мукъагІа гІулакх цхьан кога тІа доакхаргхиларах, берий яслеш юха болх бе йолалургхиларах. ХІаьта хІанзалца берий яслеш болх ца беш латтарах бехке вар бехкткхаме оазргва аьнна хетаду. МоллагІа хинна а цхьа чакхе хила еза цу гІулакха хІана.

С. АРЧАКОВ,
«Сердало» газета спец. корр.

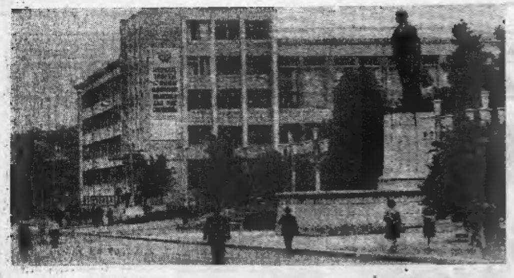

Тахан—Нагорно-Карабахски Автономни области 60 шу дуз

ЛОАМАН МОХК— КАРАБАХ

АЗЕРБАЙДЖАНСКИ ССР. 1923 шера 7 июле Азербайджански ССР Центральни исполнительни комитето дІакхайкхадарц Нагорно-Карабахски автономни область кхолладелла.

Комсаш лалаелла, хьайбаш лелаелла, кІуьсаш делга, чила боакхнита — иштта да карабахцахьа дукха хана дайз лелаеду бохахьа доацьош. Тахан Автономни областе промышленни производства боарам 600-за лакхбенна, хІара хІана цкъан дийнатьа хьаю 1923 шера бІарччача шера еш хинначул шозза дукхагІа продукци.

Нагорни Карабаха вэделеш дІаухийт Советски Союза масса а мІІинтацней доазол арахьарна 15 мехкеи.

Доакхий хувцамаш хинад юрта боахаме. Хьалхь совхозийи колхозийи шерра сеть. Кертердарех даакъа хинна дІаоттад комсаш лелалр. ДукхагІа кулаш довгІа доахан, ж... гьвари.

Дика йоваш я область дарбан хьастаіц долаш хиларца Турш-су (дира хий) йоаха минеральни хиш долча городе Шуше хьалхь курорт, хьалхьай павсиоташ.

Революце хилалехьа Карабахе бахача тахан 90 процент бараш дешек ладен доаш хинабан. Тахан области хІара кхоалагІІар дешаш. Дешара заведенища — педагогически вуз, техникумаш, училищаш, школаш дешар хьех эрсий, азербайджански, эрмалой меттала.

Нагорно-Карабахски областа енная Ленина ордени Халкьий ДоттагІала ордени.

СУРТАШ ТІА: 1. Нагорно-Карабахски автономни области столица — город Степанакерт. В. И. Ленина оттадь памятник дагІа цун цІи лелаеча майда тІа.

2. 26 бакински комиссара цІергІча Карабахски шелкови комбината ткачиха Орбелян Саидас кхоачашьяй пятилетка диъ шера задани. Дика къахьегарах цунна енная Ленина орден. С. Орбелян — СССР Лакхехьарча Совета депутат Азербайджана Компарте ЦК член.

О. ЛИТВИНА суртащ.
ТАСС фотохроника.

КЪОНА КОЛЛЕКТИВ

Назрановски трикотажни фабрика № 2 болча швейни цехах ламьа дуцца белам ба ер.

Къийолча цехащцеи участкащцеи кийсийча цех хьаль дукха ха яц. укхази болх беш бараш а дукхагІйа дакъе Назрановски райони ерригача юртаіщкара хьаккхаш бола кагирхой ба. Къона ба аьнна хІама ца хоаш, ца цо йоалаш бисаз тха бозхлой. Шийи хьинареча къахьетамца тха коллективо хьагойт шийна хьалхашна латта декхараш, мел хала дале а, кхоачашдулурдолаш ше хилар.

Тха цехе, ерригача фабрике санна, нерлача ассортиментагІа йола наделеш тег. Уж я маІача наха, кхалнаха, кхувни боагІарашта лаьрхІа йола фуфайкаш, детача кІадах берашта лаьрхІа хьаю наделеш, иштта кхьараш.

Карарча шера цехе коллективо хІара бетта шийи плановии задаеш кхоачашьо. Къахьетам лоархІаш, из бераш хилара масал да Погорова Любас култладеча 11-ча конвейера бригада коллективо доада толамаш, хІаьта Люба ше кагиркой хьехаича а бригада култлахь а хинна ца Іеш дика новкъост я я.

Цу бригаде я 1984-ча шера май бетта чотагІа къахьегаш йола швея-моторист ка Дарситова Дибалан. Из юкъе йоаццаш цхьанкха в мероприяти чакхьзац цехе, цеховой партийни организаце секретарь а тешаме новкъост я я Дипа. Цунна дагабоала, хьакъал эца кхыча конвейерашкара а тІехьа кхахнах уж.

Хьихаре шу дап йоакарий Валоевгіар фабрике къахьетац бола. Марет 1985-ча шера апрель бетта, Аминат 1983-ча шера октябрь бетта чотагІа болх беш я. Толаме къахьегаш ба цехе наьен цІи йоІи Котиевгіар. 12-ча конвейера швеяшта масал эца моттиг а я, нах а ба. Цар хьехамчаш ба графикал хьалха план кхоачашьеш хьа боагІа Томова Розея Кукурхоева Лидан.

Къаьстта аьа дот доагІа Долакова Марема култлабеча иттлагІча конвейерах лаьца. Из бригада ГПТУ-27 училища дешаркоех латт. Карарча хана уж штатни практикагІа ба, бакьда дукха ха алалоаьа тха барт тайнача коллективаца цхьан мутІаре дІаоеттаргІба уж.

Тха цеха социалистически декхарац тІа дІаяздаьд: шера планови задани 30 декабре кхоачашъе, планал совгІа 7000 единица издели аракхаьна.

ДІабахача пхе бетта цехо планал совгІа арахийцарез 3125 единица издели я.

Боккха теркам тІаухийт цеха култлахоша, профсоюзни организаце къахьегама дисциплина телхаерацт къовсий лоаттабара. Валха тІехьабусарий спискаш кІара денна массанена гучча моттиге хьальокх. Нагахьа шоа лагІа а шоашкара ледареа йоалийте, цар дош бригада совете дувц.

ЦІенхашта болх бу брак ерацца. Масала, дукха ха йоаццаш 13-чеи 12-чеи конвейераш тІарча швеяш-мотористкала Евлоева Лидас, Парчиева ПаьтІамата, Барахоева Либихана, Зязикова Банате, Битиева Марета хІамаш тегача брак йир. Бригада совето из болх берригі а шоай чотагІа юхабайтар парга, нагахьа санна иззаморг кхы хуле премех боахаргболга дІа а хайтар.

А. АУШЕВА,
Назрановски трикотажни фабрика № 2 болча цеха начальник.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

7 ИЮЛЬ

II ПРОГРАММА

18.03 — Хьайбаш лелалар — ударни фронт. «Ахкан хана шура хьинкар».

18.26 — «Нохч-ГІалгІайча гІалла».

18.40 — Телевизиони фильм.

18.50 — «Объективо бала бу».

19.05 — «Дисциплина — толамий лард» (нохчий меттала).

19.35 — Идеологически болх нердача дакхарашна къамела хелийта.

8 ИЮЛЬ

II ПРОГРАММА

17.30 — «Гургал» (нохчий меттала).

18.05 — Киножурнал.

18.15 — «Нохч-ГІалгІайча гІолла».

18.35 — Фильм-реклама.

18.40 — «Іаний резервах пайда эца» (нохчий меттала).

18.50 — «Къонал» яха [illegible].

19.20 — «Юртара ваккар» (гІалгІай меттала).

19.50 — «Бийса дахьаьа хийла шум, бераш!».

20.00 — «Саги замени».

20.30 — «Премьера Нохчь ду къамель», «Ган инспектор» яха художествени фильм. Кинопередача.

РАДИО

7 ИЮЛЬ

7.20 — Передачай программа. Хаоттамаш бола хоам.

7.23 — «Юрт: Проблемаш гІулакхаш» (гІалгІай меттала).

8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.

8.23 — «Сердало» газета обзор.

8.30 — Передачай программа (нохчий меттала).

8.33 — Передачай программа (гІалгІай меттала).

8.36 — I. Бейсултанова музыка (гІалгІай меттала).

11.15 — «Къахьегама коллектив — кхетамца кІеварна школа». Беседа (нохчий меттала).

11.30 — Музыка (гІалгІай меттала).

15.15 — «Шоана, кхаанахІ» яха радиожурнал (гІалгІай меттала).

17.15 — Передачай программа. Хаоттамах бола хоам.

17.16 — «Керда Іаьдалаш — вахаре» (гІалгІай меттала).

17.31 — В. Харитонова стихашта дахка иллеш.

18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).

18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).

18.20 — Керда хоамаш (гІалгІай меттала).

18.30 — Хоамаш.

18.40 — «Атеист» яха радиожурнал.

УКВ

18.00 — С. Апашин. «ХІаранена ши-шийдар». Спектакле радиокомпозици.

19.25 — М. Дикаева дешашта дахка иллеш.

20.25 — «Кийда доттагІа». У. Гайсултанова дуцдер (нохчий меттала).

20.41 — Халхара ашараш.

8 ИЮЛЬ

7.20 — Передачай программа. Хаоттамах бола хоам.

7.25 — «Юртара Іуйренаш».

8.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.

8.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.

8.30 — Передачай программа (нохчий меттала).

8.33 — Передачай программа (гІалгІай меттала).

8.36 — Армене композиторий музыка.

11.15 — «Коллективе керда саг ва» (гІалгІай меттала).

11.30 — Вальсаш (нохчий меттала).

11.45 — «Бьаццахарий плантацешка». Радиорейд (нохчий меттала).

15.15 — «СалаІара минуташ» (гІалгІай меттала).

15.35 — Музыкальни антракт (гІалгІай меттала).

17.15 — Передачай программа. Хаоттамах бола хоам.

17.16 — «Идейни кхетам баьзра балха низ дешш гІуллакхи цаІ хиларца ба». Беседа (гІалгІай меттала).

17.31 — «ЦІа сийгаш» (гІалгІай меттала).

18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).

18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).

18.20 — Керда хоамаш (гІалгІай меттала).

18.30 — Хоамаш.

18.40 — «Белхлой вахар» яха радиогазета (нохчий меттала).

УКВ

18.00 — К. Акимов. «Музыка Л. Н. Толстой вахаре». Музыкальни передача.

19.00 — Нохч-ГІалгІай шерра дахрика иллеши ашарши.

19.45 — «Бийсана зиннар». Х. Сараилиева дуцдер (нохчий меттала).

20.03 — Халхара ашараш.

ХЬОНА, ИТТ КЛАСС ЯЬККХАР

ДУВЛА ТХА ИНСТИТУТЕ ДЕША!

МоллагІа из вале, а тахан вай советски саг! ниже... ...

...

Дукхьала хьехархоно, дукхьала школа мара хьехархой бен дерригача къоначо, нохчийи доккхача а холача а дехара бола шикъ, хьеадлагтана дІамсара хьалхацка кхоачам наІараш.

Къаьстта лоархІам болаш вай мехка хьехархо. хІана аьлча, «хеннарий берашдарь» вай школашка дешаш бераш, цаІ ца кхесташ деррига бераш да. ХІаьта царех хІаранега хьажа, кхетаде хьеха декхарийла ва хьехархо, школа. Вай ламка, техника толамаш дахар, ерригача вай социальни прогресс — дукха азараш болча мехка хьехархой эскара карагІдаьнна хІама.

Кагирхошта юкъе кІезига ба 1916 шера, Сийлаль-йоккха Октябрьски революци хиларе шу хьалха, хІанзарча Нохч-ГІалгІайчен территоре тІа болх беш хинна хьехархой 378 саги царна юкъе нохчийн гІалгІайн итт сагал кІезигагІеи хина хилар а хІаьта цу хиларча ерригача школашка дешаш 12800 бер хиана хилар а хоэш бола нах.

Карарча дешара шера 511 юкъарча образоване школе дешаш да вай республике 245 эзар бер, хІаьта царна хьехаш — 14 эзар гаргга хьехархо. Царех дукха дукхагІа бараш дийна уйлаш йола, шоай гІулакх дезаш бола специалисташ ба.

1982 шера дена республика хьехархой эскара юкъеухаш латт тха педагогически институт яьккха нах. ХІанзарча дукхьала цхьа физически культура факультет яьккхараш мара бац уж. ХІанз дийша боалаш ба 200 саг совгІа, дешархой къахьега Іомабергбола, юкхьанцарча классашка, хьехаргдола, физически культура хьеха, кхыбола хьехархой.

Ялх специальностех дешаш эзар совгІа студент ва татан тха института факультеташка. ДукхагІа бараш гаьнарча лоаман юрташкара баьхка кагий нахи мехкарийи ба уж.

Лакха квалификаца йолаш я педагогически коллективера хадраш. 50 процент совгІа ба царна юкъе Іилмак степень йолаш бараш.

Массехк дош арга из къаьст - къаьстача факультетех.

Эрсий меттеи литературеи факультето кийчбу къамий школашка болх бергбола хьехархой. Вайна из геттара лоархІаме да, хІана аьлча, республикерча школаех 70 процент къамий я. хІаьта эшаеш городерча школашта гуча боараме яла еза цар. Юкъарча образоване школашка а кхыча дешара заведенешка а эрсий мотт хьехара гІулакх товделга лоархІаме хилар белгалдаьккхед дукха ха йоаццаш хиннача Политбюро заседане.

Тха педагогически института эрсий меттеи литературеи кафедра кхы в дикагІа кхетабе яьннай тІалаттаіш бола шийи белхах хьахулларий хьакъехьара бехктоккхам.

Тха институте лакхера дешар дийша вола хьехархо, шеко йоаццаш, дикагІа кийчо йолаш хургІва эрсий къамах боацача дешархоща болх бара.

Юкхьанцара школа деррига дІахорча дешара, мехка гражданин хила везачое кхетам балара кІийлен лард я. Шерагара шерага дукхагІа хул хьехара тьалхарча юкъара дІадехараш. РСФСР дІайолаьнча юкхьанцара школа пхе дийлахьа болх беча кІиранга яккхарен бераш ялх шу дехьча деша дахийтарен дакъерча экспериментo дІадех лохерча классай хьехархошкара педагогика, методика, берий психологи дукха дикагІа йоззаш хилар.

Юкъера специальни образовани а йолаш болча хьехархошта из тІехьа дукхагІа эшаргда опыт йоккхагІа йолаш болча педагогий гІо. Дукхьала уж кийчбе лаьрхІа я юкхьанцарча дешара педагогикаи методикаи факультет.

Индустриально - педагогически е общетехнически дисциплинайи къахьегамеи факультето кийчбу инженерно педагогически профила специалисташ, юкъарча образоване школашта, дешара - производствени комбинаташта, профтехучилищашта бола къахьега Іомабу хьехархой, къахьега Іомабарен технически ориентацеи кабинетий заведующой.

Цу факультете дешаш бараш хьех общественно-экономически дисциплинашта иийсса лакхера математика, физика, теоретически механика, машиноведене къайле наш, автотранспортен юртбоахама техникал дешаш, технически къахьегама методика, хьехаре методикаш йола знанеш. Кагирхошта чІоагІа хьашт долаш факультет я из.

Математико - физически факультето кийчбу физика кертгерчоа гІалкхета специальность а йолаш бола математика хьехархой. Факультета студенташта лу общественни психологически Іилмий кийчо, цар Іомаю алгебра, числай теори, математически анализ, вероятностей теори, аналитически функцей теори, вычислительни математика, программировани, математика школьни курса къайленаш. Іомаю иштта физически дисциплинай цикл: юкъарен теоретически физика, астрономи, электрорадиотехника, кхыдараш.

Математика хьехархой хургбараша Іомаю математически производствени эшараштa хІанзарча хацарча электроник техниках пайда ийбара навыкаш. Общественно - политически практика кийчбу хьехархо хургвар агитационно - массови пропагандистски балха.

Физико - математически факультето кийчбу хьехархой шин специальностах — физикаи математикаи. Студенташа Іомаю юкъерен теоретически физика, астрономи, электро- а радио а техника, математически анализи функцей теори, алгебра а числай теори а, геометри, кхыйола дисциплинаш, чоалханеча физически приборашце, дешар хьехара йолча установкашцеи технически средстващцеи болх бара навыкаш Іомаю.

Дахача шера белгалдаьккхар физически кхетам балара факультета шийи 25 шу дизар. Цу дерригача шерашка лоатта а яІ хІанз лоатта а ю факультето республике физически культурен спорти дегІаахара йоккха влияни. Лакхера образовани йола специалисташ дукхагІа мехул чІоагІлуш хьабоагІа Нохч - ГІалгІайчен спортивни болхи. Факультете деше баьгІаб дунен тІа цІи кхеза бола спортсменаш. Царна юкъе: СССР спорта заслуженни мастер — лакхала тувсалу В. Большов, СССР гкъоаза чемпиоз вола Н. Севастьянов, дукккаьза олимпийски лоазарий, дунен а, Европа а чемпионка хинна гимнастка Л. Турищева: Къахьетаме Цеча Байракха ордена кавалер вола велосипедист В. Шухов, борецаш дунен а Европа а чемпионаш А. Бисултанов, Х. Орцуев, С. Хасимиков, Н. Давидов, Х. а У. Мераевгіар, кхыбараш санна бола дерригача дунена а боазаш бола спортсменаш.

ХІана укх сахьате дунен халкъашта юкъерча класса 4 спорта мастер ва факультета дийнахьарча отделене: уж — дунен рекорд оттаяь, дунен а Европа а чемпион, 1981 шера Нохч - ГІалгІачен дикагІа вола спортсмен хинна штангист Н. Арсамаков, СССР акробатикана йола кубок яьккха Н. Бабина, гимнастка Л. Дегтярева, 22 СССР спорта мастер. 126 студент ва I разряда спортсмени мастерала кандидати.

Института ерригача факультеташка а дукха дика Іалашъяь кабинеташ лабораторешь, спортивни а актови а залаш, студенчески залаш, студенташта общежитеш а преподавателашта квартираш а.

Дика дийша ва Іеш, цоннха новкъостна ду института нагийча нахеи мехкарашеи студентий отрядашка гІолла мехка а республика а юртбоахаме хьуакъаи кхебен чубаш. Кхачаи программах йола КПСС ЦК майски (1982 ш.) Пленума решенеш кхоачашъе.

Лоаццанна аьлча, тха долаш да квалифицированни, дика педагог хила лоарашта эшаш дола деррига хьалаш. Бераш дукха дезаш а кхувш йоагІача тІехьенна кхетам балара гІулакх мара эца лоаш а бараша оаха ях; дувла тха Нохч - ГІалгІайчен паччахьалкхен педагогически институте деша!

М. УМАРОВ,
Нохч - ГІалгІай паччахьалкхен педагогически института ректор, педагогически Іилмай кандидат.

Кагий нахи мехкарийи!

Нохч - ГІалгІай республикански профтехобразоване управлене дешатьех шо ер специальностахи Іомае:

Металлтехнически производстве аппаратчик — № 1, йола городской ТУ, № 28 йола городской ТУ.

Шурайца пастеризаци ези из мельхаи вола аппаратчик — № 12 йола ГПТУ.

Арматурщик, бетонщик — № 9 йола юкъера ГПТУ.

Автомобилан водитель — № 22 йола городской ТУ, № 1 йола СПТУ, № 3 йола СПТУ.

Автомобилан водитель (автомобила ремонт еча слесарь болх бе а ховш) — № 22 йола городской ТУ, № 14 йола юкъера ГПТУ, № 18 йола городской ТУ.

Газосварщик — № 5 йола юкъера ГПТУ.

Декоратор - оформитель — № 9 йола юкъера ГПТУ.

Изолировщик — № 10 йола ТУ.

Кондитер — № 6 йола городской ТУ, № 12 йола ГПТУ.

Карамельщик, варщик — № 12 йола ГПТУ.

Сберегательни кассай контролер - кассир — № 6 йола ТУ.

Кхачани кхачни доацачеи товарий контролер - кассир — № 6 йола городской ТУ.

Контролер (консерви производство) — № 12 йола ГПТУ.

Каменщик, боахтеи ваьшеи бетонни конструкцей монтаж вола монтажник — № 9 йола ГПТУ, № 11 йола ГПТУ, № 13 йола ГПТУ.

Чіьаьрии издели купилер — № 12 йола ГПТУ.

Химически анализа лаборант № 1 — йола городской ТУ, № 28 йола городской ТУ, № 2 йола юкъера ГПТУ.

Технологически компрессорий машинист — № 1 йола городской ТУ, № 18 йола городской ТУ.

Маляр (гІишлошъена болх бер) — № 9 йола юкъера ГПТУ.

Машинно - тракторни парка технически гІулакх дош вола мастер-наладчик — № 1 йола СПТУ, № 2 йола юкъера СПТУ.

Машинаца доахам детта мастер — № 1 йола СПТУ.

Юрта гІишлош хьалъе мастер — № 16 йола городской ТУ, № 9 йола юкъера ГПТУ, № 11 йола юкъера ГПТУ, № 13 йола юкъера ГПТУ, № 24 йола юкъера ГПТУ.

Энтаро хьалха чъегІар дахкарен сельскохозяйственни производствен мастер — № 20 йола ГПТУ.

Хьайбаш лелалора вола мастер (хьехарч лелаер) — № 2 йола юкъера СПТУ.

Автомобильни кранай машинист — № 3 йола юкъера СПТУ.

Цхьа кхоа йоалийча крано машинист, автомобила водитель хила болхьо а йолаш — № 3 йола юкъера СПТУ.

Хьайбаш лелаьча фермай механизатор — № 2 йола юкъера СПТУ.

Бульдозера, скрепера, грейдера машинист. автомобила водитель хила болхьо а йолаш — № 3 йола юкъера СПТУ.

Радиоаппаратурайи приборийи монтажник — № 7 йола городской ТУ.

Бухзама линей монтажник — № 7 йола городской ТУ.

• Бьаццахарии леладу мастер — № 20 йола ГПТУ, № 4 йола юкъера СПТУ.

Хьайбаш леладу мастер (доаган лелалер) — № 2 йола юкъера СПТУ.

Технологически установкай оператор — № 2 йола юкъера ГПТУ, № 1 йола городской ТУ.

Технологически установкай оператор, приборист болх бе а ховш — № 2 йола юкъера ГПТУ.

Бухзама оператор — № 7 йола городской ТУ.

Хьайбаш лелаьча фермай оператор — № 2 йола юкъера СПТУ.

Птицефабрикайн птицефермайн оператор — № 4 йола юкъера СПТУ.

Приборист — № 1 йола городской ТУ, № 2 йола юкъера ГПТУ.

Меккдаьттеи гази йоацаьча скважинаши эксплуатационни разведочни бурув техаче бурильщика гІоньча — № 4 йола юкъера ГПТУ.

Повар, тестовод, тесторазделочни машиний машинист — № 12 йола ГПТУ.

Повар — № 6 йола городской ТУ.

Тепловоза машиниста гІоньча — № 8 йола юкъера ГПТУ.

Электровоза машиниста гІоньча — № 8 йола юкъера ГПТУ.

Портной (кхалнеька дега барзкъаш тегар) — № 26 йола городской ТУ, № 27 йола городской ТУ.

Портной маІача нахьа тІехнахьера барзкъаш тегар) — № 26 йола городской ТУ.

Портной (кхалнехьа тІехнахьера барзкъаш тегар) — № 26 йола городской ТУ.

Парикмахер (маІача нахьа а кхалнехьа а) — № 26 йола городской ТУ.

Плотник — № 24 йола ГПТУ.

Паркетчик — № 9 йола юкъера ГПТУ.

Баьрзкъий - мога гІирса товараш доаха продавец — № 6 йола городской ТУ.

Кхачан товараш доаха продавец — № 6 йола городской ТУ.

Мехкарий леладе — № 20 йола ГПТУ.

Химически меккдаьтта промышленносте предприятей оборудоване вола слесарь - монтажник — № 55 йола юкъера ГПТУ, № 28 йола городской ТУ.

Автомобилашта ремонт ю слесарь — № 8 йола юкъера ГПТУ, № 4 йола юкъера ГПТУ, № 22 йола городской ТУ, № 18 йола городской ТУ.

Промышленни оборудоване ремонт ю слесарь — № 8 йола юкъера ГПТУ, № 4, йола юкъера ГПТУ, № 30 йола городской ТУ.

Поезди йолча состава (тепловозашта) ремонт ю слесарь — № 8 йола юкъера ГПТУ.

Технологически оборудоване ремонт ю слесарь — № 1 йола городской ТУ, № 28 йола городской ТУ, № 18 йола городской ТУ, № 24 йола городской ТУ, № 2 йола юкъера ГПТУ.

Вентиляцеи системай дитаеш шийцъаш вола слесарь - сантехник-монтажник — № 10 городской ТУ.

Контрольно - измерительни приборашта автоматикаш вола слесарь — № 1 йола городской ТУ, № 18 йола городской ТУ, № 2 йола юкъера ГПТУ, № 8 йола юкъера ГПТУ.

Юкъарча монтажни балхашта химически гІулакхашта вахьа оборудованеш вола слесарь - монтажник — № 30 йола городской ТУ.

Слесарь - сантехник — № 10 йола городской ТУ.

Слесарь - сантехник, газосварщик — № 9 йола юкъера ГПТУ.

Столяр (гІишлошъер) — № 9 йола юкъера ГПТУ, № 24 йола юкъера ГПТУ.

Столяр (гІишлошъер-плотник) — № 9 йола юкъера ГПТУ.

Столяр — № 2 йола юкъера ГПТУ.

Художественни мебеле столяр — № 2 йола юкъера ГПТУ.

Токарь (токарь - револьверщик, токарь карусельщик) — № 8 йола юкъера ГПТУ, № 14 йола юкъера ГПТУ, № 30 йола городской ТУ.

Тракторист - машинист (шерра профиль а йолаш, слесарь-ремонтники автомобила водителеи болх бе а ховш) — № 2 йола юкъера СПТУ, № 4 йола юкъера ГПТУ.

III класса тракторист - машинист — № 1 йола СПТУ, № 2, йола ССПТУ, № 4 йола ССПТУ.

Междугородни телефонни бухзама телефонист — № 7 йола городской ТУ.

Телеграфист — № 7 йола городской ТУ.

Фрезеровщик — № 8 йола юкъера ГПТУ.

Колбасни изделий формовщик — № 12 йола ГПТУ.

Чертежник - конструктор — № 10 йола городской ТУ.

Штукатур, облицовщик - плиточник — № 11 йола юкъера ГПТУ.

Швея - мотористка (кхалнехьа дега барзкъаш тегар) — № 26 йола городской ТУ, № 27 йола городской ТУ, № 18 йола юкъера ГПТУ.

Городской (меттигерча) телефонни бухзама станцешни оборудоване электромонтер — № 7 йола городской ТУ.

Кунгешца сварка еш вола электросварщик — № 2 йола юкъера ГПТУ, № 8 йола СГПТУ, № 10 йола городской ТУ, № 28 йола городской ТУ.

Электрогазосварщик — № 5 йола юкъера ГПТУ, № 10 йола городской ТУ, № 13 йола городской ТУ, № 24 йола городской ТУ, № 30 йола городской ТУ.

Сардала, сердаи телачеи силовейи сетанте а электрооборудоване а вола электромонтажник — № 7 йола городской ТУ, № 13 йола городской ТУ.

Электрооборудоване гІулакх дош бе ю электромонтерош — № 2 йола ГПТУ, № 4 йола ГПТУ, № 18 йола городской ТУ.

Буровойнта гІулакх дош вола электромонтер — № 4 йола юкъера ГПТУ.

Юртбоахама производствени электрооборудоване гІулакхдеши ремонт еши вола электромонтер — № 3 йола юкъера СПТУ, № 4 йола СПТУ.

ПРОФТЕХУЧИЛИЩАЙ АДРЕСАШ:

№ 1 йола ТУ — Дагестански улица, 49.

№ 2 йола юкъера ГПТУ — Индустриальни улица, 10.

№ 3 йола юкъера ГПТУ — Лермонтова улица, 2.

№ 4 йола юкъера ГПТУ — 12-гІа участок.

№ 5 йола юкъера ГПТУ — Стахановцева улица, 16.

№ 6 йола городской ТУ — Киевски улица, 45.

№ 7 йола городской ТУ — Харьковски улица, 16.

№ 8 йола юкъера ГПТУ — г. Гудермес.

№ 9 йола юкъера ГПТУ — Индустриальни улица, 4.

№ 10 йола городской ТУ — Социалистически улица, 40.

№ 11 йола юкъера ГПТУ — Шефски улица, 23.

№ 12 йола ГПТУ — Партизански улица, 19.

№ 13 йола юкъера ГПТУ — А. Гойгова улица.

№ 14 йола юкъера ГПТУ — г. Назрань.

№ 18 йола городской ТУ — пос. Долинский.

№ 20 йола ГПТУ — Алпатово яха юрт.

№ 24 йола ГПТУ — г. Гудермес.

№ 26 йола городской ТУ — Дагестански улица, 49.

№ 27 йола городской ГПТУ — г. Назрань.

№ 28 йола городской ТУ — СССР 50 шу дизаре химкомбинат.

№ 30 йола городской ТУ—г. Аргун.

№ 1 йола СПТУ — станица Серноводская.

№ 2 йола юкъера СПТУ — станица Калиновская.

№ 3 йола юкъера СПТУ — г. Аргун.

№ 4 йола юкъера СПТУ — Ачхой-Мартан яха юрт.

Технически училищашка деша дІаэц 10 класс образовани йола кагиркой, профтехучилищешка — 8 класс чекхъяьккхина кагий нахи мехкарийи.

Деша дІаязъяра хьакъехьара эшшаеи дІанулу ше хьржа професси болгаш а йоаккхаш училища директора цІерагІа.

Заявленеца хила деза дешарех [illegible] документ, № 286 йола медицински справка, 3х4 см боарам болаш доьуккъе диъ фотокарточка, вахаче моттигера справка.

Хоттам

Тахан республике гІоллеи Грозней моркаш а йолаш, йовчаи а йоацаш, малхбузехьара секунде 3—8 метр чІоагІа мух а хьеккаш хилеи фегара температура республике 23—28, Грозне 25—27 градус йІовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоана хувцалуш моркаш а йолаш, цхьайолча моттигашка юкъ-юкъе догІа а делхаш, тайп-тайпарча сагІоаш кахьара секунде 3—7 метр чІоагІа мух а хьеккаш хилеи фегара температура буйсана 14—19, дайнахьа 28—33 градус йІовхал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместитела — 2-85-07; бехктоххана секретара — 2-84-88; отделаш: партийни вахара — 2-54-04; промышленностен транспортен — 2-65-01; юрта бахтана — 2-47-84; культура — 2-64-75; кисьмой — 2-56-87; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-88; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-85-64; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинарен, ерен, шоаттен деношка

СФ05217. «Грозненский рабочий» издательстве типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 3558.